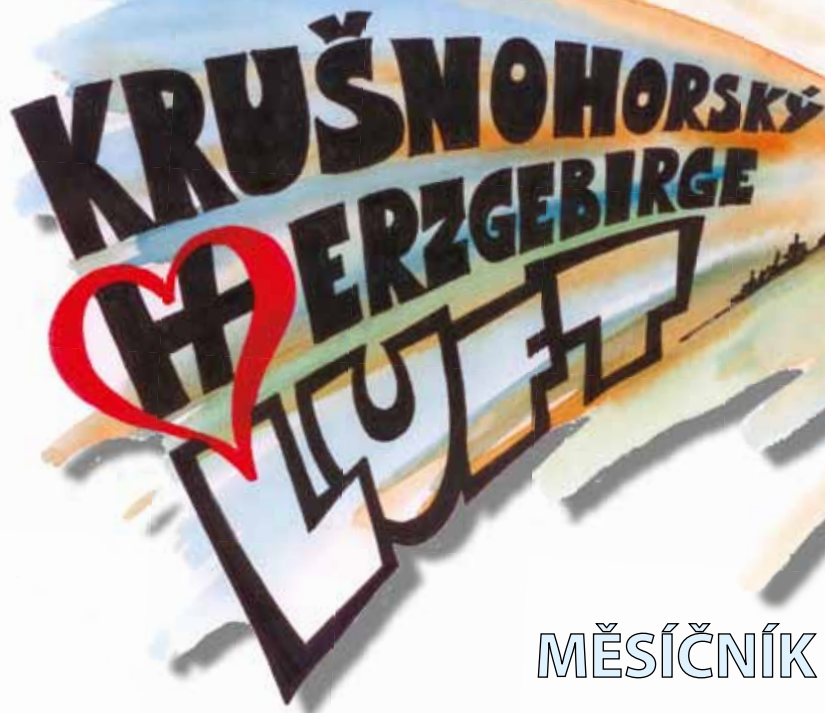

Ročník 5 / číslo 11
listopad 2016

30,- Kč / 1,50 €
nebo výhodné předplatné

MĚSÍČNÍK KRUŠNÉ

HORY – ZÁPAD

Z obsahu:

Krušné horory
Čtěte na str. 9

*Historie železáren
a oceláren v Rotavě*
Čtěte na str. 19

*Tip na výlet:
Vycezovací huť v Grünthalu*
Čtěte na str. 22

**Blatenská rozhledna
v novém kabátě**

Listopad

Vážení čtenáři,
jak ten čas letí, už je listopad. Ten letošní a vlastně listopad obecně je takovým nejméně oblíbeným měsícem roku. Podzim ještě neskončil, zima ještě nezačala, k tomu výrazné zkracování dne, málo sluníčka a vše navíc podbarveno atmosférou Dušiček, vzpomínkami na zesnulé. Snad pouze vyznavači zimních sportů v netrpělivém očekávání opět po létech normální zimy a myslivci při vychutnávání zážitků vrcholící lovecké sezony mají názor trochu odlišný.

Nesmíme ovšem zapomenout ani na příznivce kulturního vyžití. Všechny jistě oslovilo cimrmanovské divadelní představení „Setkávání“, jehož hlavní představitelé, pánové Zeman, Ovčáček, Forejt, Herman a Brady, zatáhli do napínavé zápletky neočekávaně velké spektrum aktivních i pasivních diváků. Škoda jen, že originální dílko, zabývající se snad všemi filozofickými otázkami historie, jako například být či nebýt, dát či nedat, lhát či nelhat, nepřineslo žádné konkrétní resumé s poučením, ale klasicky po česku pouze prohloubilo příkop nejen mezi aktéry hry, ale také mezi diváky. To hollywoodský nekrvavý western „Kdo s koho“, který mezi aktéry i diváky vyhrabal neméně hluboký příkop jako u nás, navíc v celosvětovém měřítku, skončil klasickým americkým happyendem a podáním ruky: „co jsme si, to jsme si, zahrabeme příkop a pracujeme společně pro naši budoucnost“. Prostě Amerika je Amerika, Česko je Česko.

O další budoucnosti obou her rozhodne až čas. Pro nás diváky by měly být hlavně ponaučením, jak se při jejich sledování zachovat a připravený scénář autorů z pozice aktivních pozorovatelů, řadových členů společnosti, ovlivňovat.

A na samotný závěr. Při návštěvách hřbitovů, míst odpočinku našich blízkých, docházíme k poznání, že všechny příkopy vyhrabané jejich tvůrci nakonec stejně skončí „zahrabáním“ ostatků jejich tvůrců v místech posledního odpočinku. Snad jediný spravedlivý zákon spojený s naší existencí. To bychom proto měli mít při našem jednání a rozhodování v pomíjivém životě stále na paměti.

Váše redakční rada

Z obsahu / Aus dem Inhalt

Z naší přírody: Krušné hory – jedno pohorí, dva přístupy k lesu i zvěři <i>Aus unserer Natur: Erzgebirge – ein Gebirge, zwei verschiedene Ansichten zu Wald und Wild</i>	4
Historie: Pašeráctví a pytláctví ze vzpomínek pamětníků <i>Geschichte: Schmugglerei und Pascherei in Erinnerungen von Zeitzeugen</i>	6
Ze společnosti a kultury: Zajímavé kulturní a sportovní akce v regionu <i>Kultur und Gesellschaft: Interessante Kultur- und Sportveranstaltungen in der Region</i>	8
Ze společnosti a kultury: Od září do listopadu vznikla karlovarská série Krušných horů <i>Kultur und Gesellschaft: Von September bis November ist eine neue Horrorserie im Erzgebirge entstanden</i>	9
Hory a lidé: Zajímavé osudy Friedricha Linharta, knižně právě vydávané <i>Gebirge und Leute: Interessante Geschichten aus dem Leben des Friedrich Linhart, jetzt in Buchform herausgegeben</i>	10
Rozhovor: S Romanem Neudertem, majitelem nejdecké pohřební služby <i>Gespräch: Mit Roman Neudert, dem Besitzer des Begräbnisdienstes in Nejdek</i>	12
Aktuality: Na nejdeckém hřbitově byl odhalen pamětní kámen <i>Aktualität: Auf dem Friedhof in Nejdek wurde ein Gedenkstein enthüllt</i>	14
Když se řekne: Mettenschicht <i>Wenn man sagt: Mettenschicht</i>	15

Aktuality: Blatenská rozhledna v novém kabátě <i>Aktualität: Der Aussichtsturm auf dem Plattenberg hat einen neuen Mantel</i>	15
Téma: Jáchymovské mravy v 16. století <i>Thema: Die Sitten in Jáchymov im 16. Jahrhundert</i>	16
Historie: Historie železářské a ocelářské výroby v Rotavě – 1. část <i>Geschichte: Die Geschichte der Eisen- und Stahlherstellung in Rotava – Teil 1</i>	19
Tip na výlet: Vycezořovací huť v Grünthalu – pozoruhodný relikv krušnohorského hutnictví <i>Ausflugstipp: Die Saigerhütte in Grünthal – ein sehenswertes Relikt der erzgebirgischen Hüttenindustrie</i>	22
Historie: Čtrnáct důlních pomocníků <i>Geschichte: Vierzehn Grubennothelfer</i>	24
Sport: Podzemní běžecké závody přilákaly stovky sportovců <i>Sport: Herbstliche Wettläufe haben hunderte Sportler angelockt</i>	26
Boží Dar: Ježíškovy vánoční trhy <i>Boží Dar: Christkindels Weihnachtsmarkt</i>	29
Recept měsíce: Hustá zelňačka <i>Rezept des Monats: Dicke Sauerkrautsuppe</i>	30
Zaručené počasí: Podzim <i>Das Wetter: Der Herbst</i>	30
Vážně nevážně: Chybíčka se vloudila <i>Ernsthaft unernsthaft: Ein Fehlerchen hat sich eingeschlichen</i>	31

**Ročník 5 / číslo 11
LISTOPAD 2016**

MĚSÍČNÍK KRUSNÉ HORY – ZÁPAD
Registrace MK ČR E 20467
Vydavatel KRUSNOHORSKÝ LUFT, o.p.s.
IČ 29160154
Reditel Jiří Kupilík

Sídlo - Adresa redakce
Komenského 299, 362 37 Horní Blatná
Kontakt tel: 602 415 187
E-mail: herzgebirgeluft@seznam.cz
www.krusnohorskyluft.cz

Bankovní účet 253184266 / 0300
IBAN: CZ53 0300 0000 0002 5318 4266
BIC: CEKOCZPP
Cena výtisku 30 Kč/ks
Předplatné poletní
V místě distributora 150 Kč/6ks
Poštou na doruč. adresu 300 Kč/6ks
Do zahraničí poštou: 18 EUR/6ks

Inzerce cena podle velikosti a opakování tisku po dohodě s vydavatelem 602 415 187
E-mail: herzgebirgeluft@seznam.cz

Redakční rada
Jiří Kupilík, Lenka Löfflerová, Michal Urban, Pavel Andrš, Ulrich Möckel, Eva Skalníková, Václav Kupilík, Petr Mikšíček, Hanuš Hron, Martin Liška, Roman Kloc

Foto na titulní stránce: Jiří Kupilík
Logo Lenka Michaluková
Kulturní programy Jana Picurová
E-mail: picu.japicu@gmail.com
Sportovní akce: Eva Nduwimana
evanduwimana@gmail.com

Distributoři
Abertamy - Lenka Löfflerová
Boží Dar - Jitka Peřina, Karel Picura
Horní Blatná - Eva Chlumská, Jiří Kupilík
Jáchymov - Jaroslav Oheč
Lesná - Dana Waldsteinová
Merklin - Hedvika Roznerová
Myslivci aj. - Ivana Pečimúthová
Nejdek - Alena Veselá, Pavel Andrš
Německo - Ulrich Möckel
Pernink - Kristina Košnerová
Potůčky - Lenka Štrauchová
Pstruží - Anna Heranová
Srní - Ivan Medek

Prodej
Abertamy - Maso Zacharda, U Březiny, infocentrum
Boží Dar - Konzum Čáda, infocentrum
Bublava - hotel Sport
Horní Blatná - U Gity, infocentrum
Hroznětín - městská knihovna
Jáchymov - muzeum, infocentrum
K. Vary - Krajská knihovna - infocentrum
K. Vary - Z. Štréblová
Mariánská - horská chata Na Sluníčku
Nejdek - trafika, hotel Anna, lékárna
Nejdek - Jamajka, trafika Pospíšil, infocentrum
Ostrov - Dům kultury, Infocentrum
Pernink - U Patrika, květinářství
Pernink - benzinová pumpa, infocentrum
Sokolov - Klášterní kostel sv. Antonína
Tisová - Kukačka
Vysoká Pec - obchod - potraviny

Další distributoři jsou vítáni!

Náklad 950 kusů

Uzávěrka příspěvků do příštího vydání měsíčníku je 7. 12. 2016.

V letošním únorovém čísle časopisu Luft vyšel článek o perminském rodáku, herci Karlu Enzmannovi. I proto, že si ho mnozí starousedlíci ještě pamatovali, vzbudil Enzmannův příběh mnoho ohlasů. V dubnovém čísle na výše zmíněný příspěvek reagoval také Miloš Dáňa. Ve své reakci se zmiňoval o obraze, který před lety našel pohozený v kontejneru. Mezi perminskými pamětníky poté vypátral, že vyobrazeným mužem je Alfréd Enzmann, bratranec Karla Enzmanna. Díky Ludmile Anderlové se pak nejen Miloš Dáňa v květnovém čísle dočetl, že tajemství jednoho obrazu bylo rozluštěno. Mimo jiné byla zodpovězena i jeho otázka, proč se obraz ocitl v kontejneru až 65 let po válce.

Asi nikdo by se neodvažoval tvrdit, že tento příběh bude mít ještě další pokračování. Tajemství bylo rozluštěno a otázky zodpovězeny. A obraz? Zůstal by spíše z piety uschován u svého náleze. Nakonec však přišel epilog, který díky dceři Jana Zenkera celý příběh symbolicky uzavřel.

Na počátku závěrečné kapitoly je jedno z posledních přání umírající ženy. Tou ženou, jejíž přání bylo vyslyšeno až čtyři roky po její smrti, byla

sestra vyobrazeného vojáka Gizela. A jaké že bylo její přání? Bylo vlastně velmi prosté. Chtěla, aby až odejde na onen svět, byl obraz jejího milovaného bratra uložen k poslednímu odpočinku s ní. Dcera Jana Zenkera toto přání znala a hodlala ho také vyplnit. Obraz však snad shodou nešťastných okolností nakonec skončil v kontejneru před domem, kde paní Gizela zemřela. Dalo by se říct, vždyť byl stejně jen starý, omšelý a v podstatě bezcenný. Jenže jaká byla pro ni jeho pravá hodnota? Byla to hmatatelná vzpomínka na někoho, s kým ji pojilo silné pouto na někoho, kdo velmi mladý padl daleko od domova. Proto pro ni mělo smysl ten omšelý obraz nést celou svou životní cestou. A mělo také obrovský smysl, vzít ho s sebou i na cestu poslední.

V čem však tkví největší kouzlo onoho obrazu? Vlna vzpomínek, které vyvolal, byla nakonec tak silná, že byl uložen tam, kam si sestra Alfréda Enzmanna přála. Každý z nás má doma nějaký ten starý, zažloutlý obrázek, tak občas vzpomínejme, a to nejen teď v čase dušičkovém. Vzpomínky nás živých totiž, jak je vidět, neumírají.

Lenka Löfflerová

Vzpomínejme...

Za pozdně podzimního počasí doprovázeného intenzivními sněhovými přehánkami, ledovým větrem a odhodláním více než třiceti účastníků se 22. října odehrál již pátý ročník slavnosti u památníku štolý Bílá holubice na Hřebečné. Jako organizátor akce se i letos pokusil Spolek přátel dolu svatý Mauritius převést účastníky slavnostní akce přes tenkou hranici mezi věcmi čistě hmotnými a jemně duchovními a osobně si myslím, že se to podařilo.

Jedním z vrcholů akce bylo odhalení nedávno opět nalezeného a poté zrestaurovaného podstavce sousoší Nejsvětější Trojice, které až do 60. let minulého století stávalo na abertamském náměstí. Místo původního sousoší, které bylo vandalsky zničeno, byl na podstavce

umístěn nový pískovcový kříž, jež posvětil farář Marek Bonaventura Hric. Místo u památníku štolý Bílá holubice, nacházející se ve výšce 1 000 metrů nad mořem při Krušnohorské lyžařské magistrále, tím dostalo další, nehmátelný rozměr, který okolajdoucího poutníka či turistu může na letný okamžik osvobodit z denních problémů.

Podstatnou měrou ke vzniku tohoto místa a uspořádání slavnosti přispěla společnost Eco Futura, díky patří rovněž městu Abertamy, které pro vymrzlé účastníky akce zajistilo vyhřívané stany a hudební vystoupení.

**za Spolek přátel dolu
Svatý Mauritius
Marek Nesrsta
foto: Marek Petru**

Pátá slavnost u štolý Bílá holubice

Krušné hory – jedno pohoří,

Pod názvem uvedeným v titulku proběhla 6. a 7. října na Božím Daru a v Eibenstocku dvoudenní akce, jejímž hlavním pořadatelem byla pobočka České lesnické společnosti Pro Silva Bohemica ve spolupráci se svým saským protějškem ANW (Arbeitsgemeinschaft für naturgemäße Waldwirtschaft), městem Boží Dar a Saskými státními lesy. Akce byla součástí připravovaného přeshraničního projektu „Zvyšování rozmanitosti v lesích centrálního Krušnohoří“.

Cílem akce bylo na konkrétních příkladech a srovnáních názorně ukázat, jak obrovský vliv mají vysoké stavy spárkaté zvěře na les a jeho přirozené fungování. Překvapivě vysoký počet 130 účastníků ze tří zemí potvrdil, že vztah „les – zvěř“ mezi odbornou veřejností silně rezonuje.

První den akce přivítal přítomné v hotelu Praha v Božím Daru starosta města a senátor Jan Horník, který se zájmem vyslechl i část přednášek. Milan Hron, prezident Pro Silva Bohemica, ve své úvodní přednášce s názvem „Klimatická změna nepočká“ prezentoval možné scénáře změny klimatu a zdůraznil nutnost přípravy lesa na tyto varianty. Poslední větou svého vystoupení „S čím budeme mísit smrk, když jiným dřevinám nedovolí zvěř odrůst?“ připravil půdu pro další přednášející.

Miroslav Sloup z Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů ve své přednášce „Vliv zvěře na lesní ekosystém Krušných hor“ představil výsledky několikaletého šetření, které ústav v tomto pohoří prováděl. Na mapkách a grafech ukazoval místa s různou koncentrací zvěře a výši a druh poškození lesních porostů. Šetření prokázalo, že v Krušných horách jsou tři- až sedmkrát vyšší stavy spárkaté zvěře, než je zdejší ekosystém schopen bez významnějšího poškození užívat, a průměrná výše škod zvěří je asi 170 tisíc Kč na 1 ha lesa.

Stephan Schusser, vedoucí lesní správy Eibenstock, se ve své přednášce „Úspěšná tvorba smíšených lesních porostů prostřednictvím důsledné myslivecké strategie“ pochlubil impozantními výsledky, kterých se jeho lesní správa podařilo za pouhých 20 let dosáhnout (viz též LUFT č. 6/2014).

Na mapkách ukazoval výsledky hodnocení okusu a loupání z celého česko-saského pohraničí, které pro většinu Krušných hor nevypadají nijak lichotivě. Velice názorně představil jednoznačnou souvislost mezi početním stavem jelení zvěře a nutností (potažmo náklady) jednotlivých ochranných opatření. Dále velice podrobně rozváděl jednotlivá organizační i technická opatření, díky nimž se jim podařilo snížit stavy zvěře na úroveň pro les přijatelnou. Naprosto jasně nadefinoval možné aspekty myslivosti: je to služba pro les, nebo koníček či předmět obchodu? Váhu a význam však těmto aspektům musí přiřadit společenská poptávka.

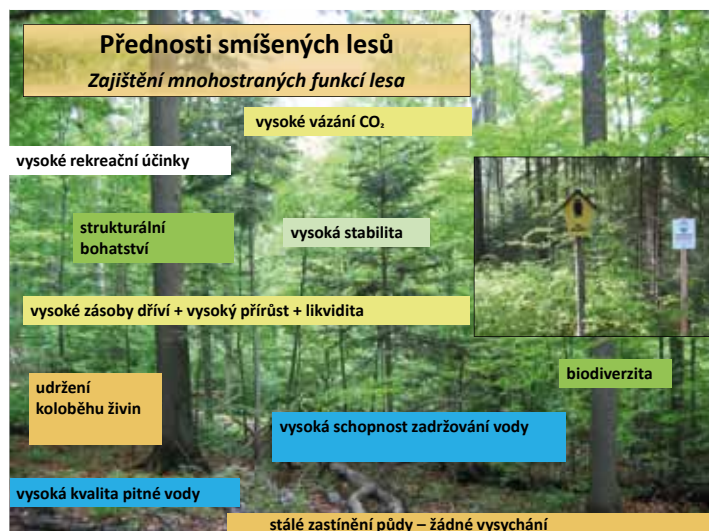
Dirk Roger Eisenhauer z ředitelství Saských státních lesů představil podrobně systém provozování myslivosti u svého podniku. Honitby se nepronajímají, držitelé loveckých listků si za 357 eur na rok mohou koupit povolenku k lovu holé zvěře včetně jelena do váhy trofeje 3 kg, po ulovení pěti kusů zvěře se jim za každý další ulovený kus vrací část peněz zpět. Tento systém zpřístupňuje myslivost širokým vrstvám obyvatel a současně motivuje k aktivnímu lovu. Velice překvapivý byl jeho

graf početních stavů zvěře v Sasku vycházející ze zpětných propočtů, který ukazoval výrazný nárůst početních stavů od roku 1966 dosud.

Autor tohoto článku, který je lesním správcem městských lesů Boží Dar, ve své přednášce „Přechod k nepasečnému hospodaření v oblasti pod tlakem zvěře“ představil výsledky dvacetiletého úsilí o přechod k lesu bližšímu přírodě v souvislosti s vlivem zvěře a tím danými limity i nutností nákladově náročných opatření. Dále prezentoval praktické zkušenosti s jednotlivými ochrannými opatřeními a jejich účinností.

Po obědě následovala půldenní exkurze v městských lesích Boží Dar. Na první zastávce byl ukázán stav lesa, ke kterému by přírodě blízké hospodaření mělo vést: na co nejmenší ploše různě staré dřeviny, různé druhy dřevin, veškeré procesy probíhají samovolně a jedinou prací lesníka je těžba silných stromů ve výši odpovídající přírůstu. Druhá zastávka byla věnována různým strategiím vnášení dřevin přirozené dřevinné skladby, třetí se týkala šetrné těžební technologie mezi individuálními ochranami. Na poslední zastávce byly prezentovány silně loupány smrkový porost a různá obranná opatření.

Většina scénářů změny klimatu předpovídá během následujících 70 let oteplení asi o 2 °C, poslední měření však spíše odpovídají těžko uvěřitelnému extrémnímu nárůstu o 6 °C. Pro les to znamená, že smrkové porosty ve středních horských polohách se začnou během několika desetiletí rozpadat a měly by být co nejdříve nahrazeny (nebo alespoň výrazně obohaceny) dřevinami rostoucími přirozeně v nižších nadmořských výškách, tedy minimálně jedlí a bukem. Rozpad smrkových ekosystémů probíhá v současné době neočekávanou rychlostí na severní Moravě. Vzhledem k tomu, že strom roste minimálně 100 let, je třeba začít s přípravou lesa na klimatickou změnu okamžitě – není-li již pozdě.

Přednosti smíšených lesů

Nelichotivé srovnání

dva přístupy k lesu i zvěři

Druhý den proběhla celodenní exkurze na území lesní správy Eibenstock v Sasku. Na pěti zastávkách byly prezentovány výsledky soustavné dvacetileté práce. Účastníci byli ohromeni rozsahem jedlových i bukových podsadeb, které odrůstají bez ochrany proti zvěři, i vznikajícími strukturami lesa trvale plně tvořivého (Dauerwald).

Velice zajímavá byla na datech doložená souvislost mezi stavem lesního ekosystému a celkovou výší odstřelu zvěře. V 90. letech při pohledu do spodních pater lesa převládala hnědá barva, kdežto dnes je les zelený s rostoucí bylinnou vegetací i dřevinami v podrostu. Celková výše odstřelu zvěře v roce 1992 byla na lesní správě Eibenstock kolem 1 100 kusů spárkaté zvěře (asi 600 ks jelení a 500 ks srnčí), kdežto dnes se loví 100 ks zvěře jelení, 200 ks zvěře černé a téměř 700 ks zvěře srnčí s rostoucí tendencí. Celková výše odstřelu je tedy téměř stejná, ale na rozdíl od 90. let s minimálními škodami na lese i biodiverzitě. Během uplynulých dvaceti let byly stavy zvěře upraveny tak, aby mohly bez poškození odrůst vysázené jedle, buky a javory. Díky tomu se úživnost lesa zásadně zvýšila – dnes je les schopen uživit v absolutních počtech obdobné množství zvěře, ovšem bez výraznějšího poškození. Je tedy možno říci, že prezentovaný způsob hospodaření s lesem i zvěří vede v konečném důsledku

i k lepšímu mysliveckému využití.

V lesích lesní správy Eibenstock, která je v úspěšnosti přestavby lesa výjimečná i v evropském měřítku, si, doufám, většina z nás jasně uvědomila, že na většině rozlohy (nejen) Krušných hor nejsme kvůli nezvládnutým stavům jelení zvěře schopni efektivně reagovat na klimatickou změnu. Zkusíme s tím něco udělat, nebo opožděné řešení tohoto narůstajícího problému ponecháme na našich dětech a vnoučatech?

Změni něco připravovaná novela zákona o myslivosti?

S největší pravděpodobností ne. Tvůrci novely se snažili najít střední cestu a podle mého názoru je to v současné době maximum možného. Zadání ministerstva zemědělství bylo: snížení škod zvěří, nezlikvidovat lidovou myslivost a nezmenšovat minimální výměru honitby.

Jako správce lesa bych uvítal radikální změnu systému provozování myslivosti a zavedení saského systému, jak je popsáno výše. To by umožnilo odstranění jednoho paragrafu současného znění zákona, který však navrhovaná novela nechává bez povšimnutí.

Bohužel je to zřejmě politicky neprůchodné, honitby s vysokou zvěří mají pronajaté převážně lidé s vlivem a penězi – systém zůstává i nadále nastaven tak, že myslivost je předmětem obchodu. Většinu

Individuální ochrana jedle

běžných lidových myslivců saský systém nikdo nevysvětlil, a ti si proto nedovedou představit jinou formu než nájem honitby, kdy jsou v podstatě „otloukánky“ – systémem jsou donuceni vykazovat

smyslená čísla, ale mají pocit, že honitba je jejich. Sto tisíc myslivců si žádná politická strana nedovolí rozzlobit.

A jaký osud čeká navrhovanou novelu zákona, která problém škod

Hospodářské důsledky příliš vysokých stavů spárkaté zvěře pro vlastníky lesů

Příjem

ca. 30 €/ha nájem honitby

Výdaje

104 €/ha škody zvěří

+ 10 €/bm za oplocenky

+ 12–94 €/ha nárůst rizika díky ochuzení dřevinné skladby

+ millionové škody loupáním...

Kdo bude bilancovat?

Hospodářské důsledky vysokých stavů zvěře

Různé kvality životního prostředí

Smrk poškozený loupáním: ztráta na zpeněžení 1 000 Kč na 1 stromě

Pašeráctví a pytláctví bylo asi odnepaměti existenčním doplňkem života obyvatel Krušnohoří žijících „na hranici“. Mnoho příběhů z této oblasti se vyprávělo, tradovalo a přenášelo z generace na generaci, než časem upadlo do zapomnění. A tak i náš seriál zveřejněný v předchozích vydáních Luftu (č. 9 a 10/2016) uzavíráme několika střípky ze vzpomínek pamětníků.

Za habsburské monarchie a za 1. československé republiky pytlákům nahrávala i legislativa. Vlastnictví stíelné zbraně bylo s výjimkou několika málo zakázaných zbraní legální a na svém vlastním oploceném pozemku mohl vlastník volně lovit. To pytlákům poskytovalo ideální krytí. Pokud je nikdo nechytil přímo při činu, nemuseli kořist ani moc schovávat a hájili se tím, že zvěř ulovili na svém pozemku. Slyšel jsem o případu, kdy se sedlák chlubil trofejí kapitálního jelena, kterého údajně zastřelil na svém pozemku. Hajný zuřil, protože i jemu bylo jasné, že to bylo jinak, ale dokázat to nemohl.

Našli se i tací, kteří se svým „řemeslem“ expandovali do zahraničí. V kronice četnické stanice v Kraslicích, zpřístupněné na internetové stránce www.porta-fontium.cz, se v zápisu ze 13. 4. 1927 uvádí: „O 20. hodině srazili se službu konající saští celníci Walter Kraft a Karl Steiger z Erlbachu v lese u saské obce Lands-

gemeinde 1 km od státní hranice s tlupou neznámých pytláků a při přestřelce mezi nimi vzniklé byl úředník Kraft dvěma ranami z lovecké pušky těžce poraněn. Jako pachatelé byli četnickou stanicí v Kirchbergu vypátráni bratři Jan, Antonín a Josef Lejko a jejich otec Jiří Lejko z Počátek. Všichni byli zatčeni a předáni okresními soudy v Kraslicích.“

Občas si prý střelil i můj praděda. Nebyl členem žádné bandy ani drze netvrdil, že zvěř střelil na svém pozemku. Měl starou převodku, což nebylo nezákonné. Nosit ji do lesa už nezákonné bylo, ale když se schovala pod kabát... Do dnešních dnů se bohužel nedochovala. Ani nevím, jak často praděda do lesa chodil a zda se na nějakou zvěř specializoval, vím jen, že se tím moc nechlubil. Když si po jedné jeho noční výpravě jedna z mých prarad jako malá holka odcházela hrát k sousedům, instruovali ji, aby tam v žádném případě neříkala, že táta přinesl zajíce. Pokyn do puntíku splni-

sice nevyřeší, ale může při vhodné aplikaci pomoci je snížit? Bohužel stanoviska všech aktérů myslivosti jsou tak vyhraněná, že nejsou schopni přijmout kompromis. Myslivcům se nelíbí možnost pokut za neplnění plánu lovu. Vlastníkům lesů se nelíbí, že pokud si myslivci splní své povinnosti, tak nebudou muset platit škody. Zemědělcům se nelíbí nedotknutelnost současných honiteb, navíc si svůj problém s divočáky v tichosti vyřešili veterinárním zákonem.

V zásadě všem vyhovuje současný stav hry s vymyšlenými

číslí bez efektivního kontrolního mechanismu a omezení vstupu do lesa je jen mediálně zajímavá záminka. Obávám se, že návrh novely, sic nedokonalý, ale v mnohém lepší než současný znění zákona, bude v parlamentu všemi zájmovými skupinami svorně odmítnut.

Situace je o to horší, že před lesníky této generace stojí úkol přípravy dřevinné skladby lesů na probíhající klimatickou změnu, což vysoké stavy spárkaté zvěře v mnohých oblastech znemožňují.

Karel Picura

Pašeráctví a pytláctví ze vzpomínek pamětníků

Krušnohorský pytlák na kresbě E. Henselera

la: hned po příchodu vyrukovala s naprosto nenápadným prohlášením „Mei Voter hout fei kan Hosn g'schossen“ (táta žádného zajíce nezastřelil). Nikdo ho tehdy neudal. Moje prababička z druhé strany ve věci lesního pychu dopadla o něco hůř. Přistihli ji při krádeži dřeva a odsoudili na 12 hodin vězení. Domluvila si nástup v šest večer, a mohla tedy v cele v klidu přespat a trestu se vysmát, ale stejně celou noc strávila v modlitbách prokládaných pláčem, protože svého činu (ale možná spíš svého dopadení) upřímně litovala a tento z dnešního pohledu směšný trest považovala za velkou ostudu.

Snad ještě více než pytláčením si lidé přilepšovali pašováním. Z různých pramenů se lze dočíst, že za starých časů se do Saska nosil například tabák, z Německa k nám zase sůl, ovšem sortiment byl mnohem širší, velice často se prý pašovaly třeba nástěnné hodiny.

Stát měl samozřejmě opačné zájmy, a tak honičky s přísluš-

níky finanční stráže tehdy nebyly žádnou zvláštností. Pašeráci, kteří často pocházeli z některé z obcí u hranic, při snaze finance setřást logicky nezamířili domů, ale snažili se jim ztratit v lesích. Někdy tak doběhli i dost daleko. Kdysi jsem slyšel historku o pašerákovi, který došel až do Rudného, kde se schoval někde za kůlnou. Když ho financ přešel, skočil na něj zezadu, po krátkém zápase mu sebral pušku a vytáhl z ní závěr, který vyhodil, a utekl. Financ ho však poznal, takže celá věc měla tehdy dohru u soudu. Majitel rudenské chalupy, který byl předvolán jako svědek, ale samozřejmě vypověděl, že nic neviděl, pašerák vše popřel a byl propuštěn pro nedostatek důkazů. Jedinou újmu tak nakonec utrpěl financ, který dostal kázeňský trest za ztrátu zbraně.

Honičky měly i tragičtější konce. Slyšel jsem příběh o dvou bratrech, snad z Jelení nebo Chaloupek. Jeden z nich byl dobře stavěný silák, druhý byl slabý a neduživý a navíc epileptik. Přes-

Pytlák a myslivec

to ale chodili pašovat oba. Když jednou, snad někdy ve třicátých letech, na útěku před četníky doběhli až do Rudného, konkrétně do sedla mezi Díží a Skalnatým vrchem, slabšího z obou pašeráků postihl epileptický záchvat. Silnějšímu pak nezbylo než bratra

přehodit přes rameno, což se mu stalo osudným. Zátěž ho zpomalila, četníci se brzy přiblížili na dostřel a po neuposlechnutí výzvy i střílet začali, a to tak, že prchajícího zastřelili. Detaily, jako přesné datum události nebo jméno oběti, se mi nepodařilo zjistit, ani v kronice četnické stanice v Nejdku jsem nic nenašel. Byla tam ovšem jedna krátká zmínka o jiné tragické události, která se odehrála v opačném gardu: 18. 7. 1919 – Byl zastřelen pěšák čs. střeleckého pluku čis. 5 z posádky Breitenbach Štěpán Jantulík nedaleko této obce neznámým pachatelem, as podloudníkem, a dne 21. 7. 1919 na hřbitově v Nejdku pochován.

Takové případy byly ale jen špičkami ledovce. Financové nemohli mít oči všude a občas prý dokonce i oko přivřeli, takže zboží se nakonec na druhou stranu hranice dostalo jen za cenu zvýšené hladiny adrenalinu. Asi jako za našich mladších let, když jsme na tuto tradici v technicky trochu pozměněné podobě navázali. Nebo už si nevzpomínáte na východoněmecké záclony, poschovávané v různých dutinách v autě, nebo boty, které se v Annabergu koupily hned ráno, aby odpoledne při kontrole na Božím Daru nezářily novotou?

Roman Kloc

Hrob Štěpána (Štefana) Jantulíka na nejdeckém hřbitově

Doporučujeme kulturní, společenské a sportovní akce

Kulturní akce

- 19. 11. - Myslivecký ples (hotel Praha, Boží Dar; 20:00)
- 19. 11. - Čtení z Kola příběhů
(Penzion a restaurace U Šlika, Jáchymov; 17:00)
- 19. 11. - Ostrovský jarmark radosti 2 (DK Ostrov; 10:00–17:00)
- 25. 11. - Vánoční jarmark a rozsvícení vánočního stromu
(kostel sv. Jáchyma, Jáchymov; 16:00)
- 26. 11. - Křest knihy Jáchymov – Joachimsthal s oceněním autora
Jana Hlouška (Muzeum Královská mincovna Jáchymov; 16:00)
- 27. 11. - Rozsvícení vánočního stromu – vánoční jarmark,
zpívání a soutěž o nejlepší perninský perník (Pernink; 16:00)
- 27. 11. - Rozsvícení vánočního stromu (náměstí Boží Dar; 17:00)
- 27. 11. - Slavnostní rozsvícení vánočního stromu
(Mírové náměstí, Ostrov; 17:00)
- 3. 12. - Ježíškovy vánoční trhy (náměstí Boží Dar)
- 4. 12. - Mikulášská pro děti (DK Jáchymov; 15:00)
- 11. 12. - Řemeslná dílna (Boží Dar, hotel Praha)
- 13. 12. - SPCCH: Taneční a zábavní odpoledne
(hotel Modrá hvězda, Horní Blatná; 14:00–18:00)

Z programu Lázní Jáchymov

- 22. 11. - Clarinet Society hraje Swing (Běhounek; 19:30)
- 29. 11. - Jednotka Františka Kůse (Curie; 19:30)

Koncerty, divadla

- 22. 11. - Kateřina Englichová – harfa, Vilém Veverka – hobo
(DK Nejdek; 19:00)
- 23. 11. - KSO: Musorgskij
(Grandhotel Ambassador Národní dům, Karlovy Vary; 19:30)
- 25. 11. - Hexenšus (DK Nejdek; 19:00)
- 29. 11. - Jaromír Břehov: Zátíší s loutnou (divadelní sál, DK Ostrov; 19:30)
- 1. 12. - Odpolední čaj u Loosů – Milena Štráfeldová
(Interaktivní galerie Becherova vila, Karlovy Vary; 19:30)
- 1. 12. - KSO: Koncert ve spolupráci s mezinárodním
pěveckým centrem Antonína Dvořáka: Slavné árie
a operní scény (Grandhotel Pupp; 19:30)

- 4. 12. - Adventní koncert: Poslouchejte křesťané
(Muzeum Královská mincovna Jáchymov; 17:00)
- 4. 12. - Buchty a loutky – Cesta na Sibiř
(Galerie umění, Karlovy Vary; 19:30)
- 8. 12. - POEZIE & JAZZ: Prázdné hory jsou plné větru a deště –
výběr korejské poezie (Galerie Drahomíra; 18:00)
- 11. 12. - Věra Klásková a Ondřej Pour: Vánoční koncert
(Špitální kostel, Jáchymov; 15:00)
- 16. 12. - KSO: Vánoční koncert
(Grandhotel Pupp; 19:30)
- 18. 12. - Janek Ledecský: Vánoční Tour 2016
(Grandhotel Ambassador Národní dům, Karlovy Vary; 19:00)
- 18. 12. - DaD Kvintet: Poslouchejte křesťané
(Galerie umění, Karlovy Vary; 17:00 a 19:30)

Výstavy, přednášky

- 24. 11. - Ostrovsko a hornictví
(Informační centrum zámek Ostrov; 17:00)
- 20. 12. - přednáška Anthropolofické společnosti
(Waldorfská základní škola a mateřská škola Wlaštovka,
Karlovy Vary; 17:00)
- do 20. 11. - Zdeněk Sýkora fotografem 1937–1945
(Interaktivní galerie Becherova vila, Karlovy Vary)
- 22. 11. – 6. 1. - Výstava tradičních i netradičních papírových betlémů
(radnice Jáchymov)
- do 27. 11. - Co dokáže drát... (kostel Zvěstování Panny Marie, Ostrov)
- do 30. 11. - Karel IV. a Nové Čechy
(Muzeum Královská mincovna Jáchymov)
- do 18. 12. - Jan Pelc: Korelace (Galerie Drahomíra, Karlovy Vary)
- do 31. 12. - Obraz Jáchymova v literatuře
(Muzeum Královská mincovna Jáchymov)
- do 1. 1. - Václav Sika: Ze života hmyzu a lidí
(Interaktivní galerie Becherova vila)
- do 8. 1. - Václav Balšán: Obrazy, kresby
(Galerie umění, Karlovy Vary)

Kina

- 19. 11. - Angry birds ve filmu
(kino Pernink; 18:00)
- 23. 11. - Snow Film Fest
(kino Jáchymov; 19:30)
- 26. 11. - Už je tady zas
(kino Pernink; 18:00)
- 26. 11. - Angry Birds ve filmu
(kino Jáchymov; 17:00)
- 26. 11. - Tenkrát v ráji
(kino Jáchymov; 19:30)
- 30. 11. - Heidi, děvčátko z hor
(kino Jáchymov;
17:00; 19:30)
- 3. 12. - Jak básníci čekají na zázrak
(kino Pernink; 18:00)
- 10. 12. - Alenka v říši divů:
Za zrcadlem
(kino Pernink; 18:00)
- 17. 12. - Decibely lásky
(kino Pernink; 18:00)

Sport

- 17. 12. - Vánoční turnaj ve stolním
tenise (ZŠ Jáchymov; 10:00)

Vánoční trhy a hornické slavnosti v saském Krušnohoří			
Město	Datum	Vánoční trhy	Hornické slavnosti
Annaberg-Buchholz	25. 11. – 23. 12.	Po–Čt 10:00–19:00 Pá–Ne 10:00–20:00	Velký hornický průvod 18. 12.: 13:30
Freiberg	22. 11. – 22. 12.	Po–Čt 10:00–20:00 Pá–So 10:00–22:00 Ne 10:30–20:00	Hornický průvod 3. 12.: 17:30
Chemnitz	25. 11. – 23. 12.	Denně 10:00–21:00	Hornický průvod 26. 11.: 13:00
Marienberg	26. 11. – 18. 12.	Denně 11:00–19:00	Velký hornický průvod 11. 12.: 14:00
Oberwiesenthal	25. 11. – 24. 12.	Denně 11:00–22:00	
Olbernhau	26. 11. – 18. 12.	Po–Pá 13:00–18:30 So–Ne 13:00–19:00	Hornický průvod 3. 12.: 17:00
Schneeberg	25. 11. – 21. 12.	Po–Čt 10:00–19:00 Pá–So 10:00–20:00 Ne 11:00–20:00	Světelná slavnost 3. a 4. 12. Hornický průvod 4. 12.: 16:30
Schwarzenberg	02. 12. – 11. 12.	Denně 11:00–20:00	Velký hornický průvod 10. 12.: 17:00
Zwickau	22. 11. – 23. 12.	Po–Čt 10:00–20:00 Pá–So 10:00–21:00 Ne 11:00–20:00	Hornický průvod 10. 12.: 14:00

Od září do listopadu vznikla karlovarská série Krušných hororů

Po letních přípravách a tvorbě scénářů vypuklo v září natáčení nové série Krušných hororů. Po ústecké straně se tajemné příběhy začaly filmovat i na Karlovarsku. Vzniklo pět nových dílů z katastrof měst Ostrov, Jáchymov, Boží Dar, Horní Blatná a obce Nové Hamry. Vždy jsme vybírali příběhy po dohodě s představiteli obcí a drobně je upravili, abychom je byli schopni za daných finančních podmínek natočit.

Na co se tedy můžete těšit? Například na příběh vybledlého ďábla a Einsiedelské kaple v Ostrově, na pověst o vzniku poutního místa na Mariánské, filmově jsme zpracovali známou pověst o Wunderblume u Božího Daru či ještě známější dozvuky magických kouzel kněze Adalberta Hahna z Horní Blatné. Posledním příběhem je Zkamenělý povoz z Nových Hamrů. Po čas tohoto podzimního natáčení panovalo usilovně šedivé, vlhké až deštivé počasí s krásnou mlhou, která dodávala obrázkům měkký bokeh. Zdá se, že tak příběhy získají podobný styl jako televizní Rapl.

Oproti první ústecké sérii jsme udělali mnoho změn. Tou hlavní

je nová tvář Marcebily, ale nepřehlédnutelní budou také zcela noví herci a herečky přímo z Krušnohoří, kteří se ochotně zúčastnili natáčení. Například veselá skupinka poutníků z Mariánské pod taktovkou Lady Baranek. Významnou pomocí pro nás byl úžasný fundus rekvizit a kostýmů, který shromáždila skvělá Anička Stadlerová z Vejprtu, kolem níž se točí hodně talentovaných ochotnických herců. Ivan Cáder opět poskytl něco ze svých pokladů a patří mu za to veliký dík. Zapojili se také Krušnohorci ze Saska, jmenovitě rodinka okolo Jana Müncha z Annabergu.

Jako poslední jsme natáčeli vstupy Marcebily a symbolicky při poslední klapce, u bývalého hostince Wunderblume, začalo sněžit. Podzim tak skončil a série se se sněhem uzavřela. Zdá se tedy, že nová představitelka Marcebily Jana Veverková je velice zdatnou Marcebilou, neboť jí mlha, mračka a déšť vítají na každém kroku našeho natáčení. Janu ovšem role vládkyně Krušnohoří natolik pohltila, že slíbila, že hned začne navštěvovat kurz němčiny, aby mohla časem vyprávět příběh-

Duch Adalberta Hahna vede ruku malé dívčinky

Marcebila má novou tvář

hy i od saských sousedů. Příkladem toho přístup. Ostatně její pokroky můžete zhodnotit na příštím Landart setkání v Königsmühle,

kde bude hostit božstva ostatních sudetských pohoří.

To, že se Krušným horám samotným naše natáčení líbí, se mi potvrdilo skoro jako zázrak na počkání při poslední klapce. Celý den bylo zataženo, mlžno, sněžilo i pršelo. Když jsme přejížděli od Myslivna na Neklid, hluboko uvnitř duše jsem si přál, aby díl byl zakončen krásným světlem a výhledem z Neklidu. A co se nestalo, jako zázrakem před Božím Darem se rozestoupila mlha a přesně nad Špičákem, o kterém pověst o Wunderblume vypráví, vylezlo zpoza mraku slunce. Těch „náhod“ při natáčení bylo zkrátka příliš na to, abych tomu nepřičítal váhu.

Jak se celá série povedla, můžete zjistit při premiéře pěti dílů Krušných hororů a dvou dílů cestovatelské show Great Walks, která proběhne 8. prosince 2016 v Krajské knihovně v Karlových Varech od 18 hodin. Součástí programu bude i občerstvení.

**Milé Krušné hory,
pro vás cokoliv
Petr Mikšíček**

Společná fotografie poutníků a štábu z Mariánské

Zajímavé osudy Friedricha Linharta,

Čtyři přátelé ze Svitav při velikonočním výletu v roce 1925 na jižní Moravě u rakouského hraničního kamene (Friedrich Linhart druhý zleva)

Společné setkání lesníků z Bavorska a Čech na Šumavě v roce 1967 (Friedrich Linhart vpředu vpravo)

Krátký životopis Ing. Friedricha Linharta

Narozen 6. března 1903
ve Svitavách

1921 maturita
ve Svitavách

1921–1923 studium
zemědělství
a lesnictví
na Hochschule
für Bodenkultur
Wien

1923–1926 studium lesnictví
na Vysoké škole
zemědělské
v Brně

(ukončeno státní
zkouškou
s oprávněním
užívat titul inženýra)

1926–1928 vojenská služba u dělostřelectva
Československé republiky v hodnosti podporučíka

1928–1932 služba v lesích Podkarpatské Rusi

1932–1938 služba na lesním ředitelství v Brandýse nad Labem

1934 sňatek s Angelou Grohmannovou z Planě

1935 narození syna Huberta

1938 narození syna Petera

1938–1941 lesmistrem v Nejdku

1941–1943 u wehrmachtu na východní frontě

1942 narození syna Friedricha

1943–1945 lesmistrem v Generálním gouvernementu

1945–1946 „technická síla“ na pomoc českým lesmistřům v Nejdku

1946 odsun do Bavorska (Allgäu)

1946–1950 práce u bavorských státních lesů jako dělník,
sekretář a zastupující lesmistr

1950 doplňková zkouška ke státní bavorské zkoušce
a jmenování lesmistrem od bavorského ministerstva
zemědělství a lesů

1950–1951 lesmistrem ve Schweinfurtu

1951–1962 referent na Vrchním lesním ředitelství Würzburg

1962–1968 vedoucí Vrchního lesního ředitelství Rezno

Po penzionování mimo jiné účast na exkurzích lesního hospodářství (také v zemích východního bloku).
Zemřel 17. září 1987.

Friedrich Linhart se narodil roku 1903 v německé rodině ve Svitavách. Byla to doba výbušného nacionalismu, který země habsburské monarchie čerpaly z 19. století. On sám věřil od mládí v možnost rovnoprávného soužití národů v nově vzniklých státech, zejména v Československu.

Friedrich Linhart, ač Němec, vystudoval českou Vysokou školu zemědělskou v Brně. Svou kariéru započal službou ve státních lesích na Podkarpatské Rusi (Buština) a v Čechách (Brandýs nad Labem). V roce 1938 při mobilizaci československé armády plnil loajálně svou vojenskou povinnost, než ho jeho spravedlivě uvažující český představený této služby zbavil, aby ho ušetřil řešení případného národnostního konfliktu v jeho jednotce.

Na lesní správě v Nejdku působil v letech 1938–1941 a 1945–1946.

Ačkoli v začlenění pohraničních oblastí k Německé říši na podzim 1938 spatřoval záchranu německé této komunity, odmítl nabídku sloužit v německé správě protektorátu Čechy a Morava. Důsledkem toho pak následovalo jeho povolání do wehrmachtu a nasazení na východní frontu. V posledním jeden a půl roce války sloužil Friedrich Linhart ve funkci lesníka v Generálním gouvernementu. V té době se snažil „zachránit alespoň jiskřičku uznání pro Němce“. Snažil se, jak jen mohl, chránit své spolupracovníky před SS a gestapem. Ještě v roce 1968 si jeho někdejší polský podřízený vzpomněl: „Zachránil mnoho lidí z koncentračního tábora Majdanek u Lublinu s odůvod-

Úryvek z vydávané knihy

Roku 1941 byl dr. Gärtner personálním referentem německé lesní inspekce v Praze. Během zasedání ke mně přišel a požádal, abych šel do Prahy. Řekl: „*Nutně potřebujeme na vyšších místech lidi, kteří ovládají češtinu. My, říšíští Němci, nevíme, co se kolem nás děje, o čem spolu Češi mluví. Pro začátek si můžete vybrat buď místo referenta na ústředí v Praze, nebo zástupce některého českého ředitele lesního ředitelství.*“ Prolétlo mi hlavou – spravedlnost musí být. Němci pocítovali 20 let své násilné připojení k Československu jako nespravedlivé a odsuzovali je. Nemůžu teď jako slušný člověk schvalovat, že Němci přepadli zbytek Čech, ani to, co tam provedli a provádějí. Jak bych vypadal v očích světa, kdybych teď šel do protektorátu jako německý lesní dozorce! Odmítl jsem tu lákavou nabídku bez delšího uvažování. „*Pak budete asi povolán k wehrmachtu. V protektorátu byste měl to místo až do konce války jistě,*“ řekl na to dr. Gärtner.

knižně právě vydávané

něním, že nutně potřebuje pracovní síly pro lesní práce.“

Po roce 1946 žil v Bavorsku, v roce 1962 se stal vedoucím Vrchního lesního ředitelství Řezno. V 60. letech 20. století udržoval kontakty s pracovníky lesních správ ze západních a jižních Čech. Zemřel v září 1987 na následky úrazu v plaveckém bazénu.

Friedrich Linhart prožil události,

jež následovaly po rozpadu habsburské monarchie, tragédii v průběhu druhé světové války a při odsunu Němců z českých zemí. Ukazuje se, že vlastní přežití je také závislé na chování vůči jiným lidem. Bylo správné posadit se k jednomu stolu s pochopy SS a gestapa a dát si s nimi pivo, aby člověk zachránil jejich potencionální oběti, anebo to byla služba vražedné mašinerii?

Jak bychom se dnes zachovali my v podmínkách diktatury a genocidy?

Zapsaný spolek JoN – Jde o Nejdek vydává na začátku prosince letošního roku vzpomínkovou knihu Friedricha Linharta Muž ze Svitav v Nejdku. Německý originál „Ein Mann aus Zwittau“ (Muž ze Svitav) přeložil Ing. Miroslav Holeček. Kniha bude pokřtěna na vánočním jarmarku v sobotu

10. prosince od 14 hodin v prostorách čítárny Městské knihovny Nejdek a k prodeji taktéž na jarmarku a poté v nejdeckém infocentru. Na knize se finančně podíleli: Aticom Praha, s. r. o., Lesy ČR, s. p., město Nejdek, město Svitavy, manželé Jan a Vlasta Sýkorovi.

Pavel Andrš

foto: kniha

Muž ze Svitav v Nejdku

Dechovka Karlovarka v Jáchymově ke čtvero výročí

Karlovarka v Jáchymově

Ke čtyřem výročí současně hrála 28. října dechovka Karlovarka lázeňský koncert v Kulturním domě v Jáchymově. Ten den se slavil státní svátek České republiky k 98. výročí jejího vzniku. Jelikož Jáchymov byl založen v roce 1516, oslavovalo se i 500. výročí založení města. Do třetice všeho dobrého pak při koncertu moderátor Petr Hejský připomněl významné, již 110. výročí léčebných lázní Jáchymov, neboť oficiálně se začala v Jáchymově provozovat radiová léčba pod hlavičkou tehdy zcela nových radonových lázní již v roce 1906. K těmto třem jubileím se pak řadí ještě výročí čtvrté. Tím je letos již 70 let od vzniku samotné dechovky Karlovarka, jež zajíždí nejen do

Jáchymova, ale i do řady ostatních měst a vesnic v Krušných horách a v celých západních Čechách.

Za těch sedm desetiletí se v kapele vystřídal šest kapelníků počínaje Břetislavem Čermákem brzo po válce, následovaným v 50. letech Františkem Samcem, kterého na 25 let vystřídali Jan Semotam a jeho nástupce Jaroslav Malík. Po sametové revoluci se o pokračování postaral kapelník Petr Skorka a nyní již 4 roky kapelu řídí Jaromír Marouš. V kapele hráli zpočátku převážně amatérští muzikanti a postupně ji posilovali vojenští hudebníci z karlovarské posádky. V současné době však jádro Karlovarky tvoří převážně učitelé hudby z regionu, někteří členové Karlo-

Zpěváci František Hořínek a Marcela Hovorková publikum mnohokrát rozezpívali

varského symfonického orchestru a dokonce i jeden člen Ústřední hudby Armády ČR. Díky tomu se nyní toto těleso řadí k předním dechovkám v západních Čechách.

Kapelník Jaromír Marouš připravil pro tento koncert pěkný koncertní program pro české i německé lázeňské hosty. Zazněly známé a populární české i německé písničky a několik koncertních skladeb pro špičkové sólisty, kterých je v Karlovance celá řada. Na klarinety se ve skladbě Kosí

bratři (Amsel Brüder) představili Jan Šoltés a Michal Šenitka, polku skladatele Antonína Pechy z Baleárských ostrovů vystříhl Jiří Kareš st. s kapelníkem Maroušem a během koncertu mnohokrát excelovalo trumpetové trio Bárta – Procházka – Petrik. Zpěváci František Hořínek a Marcela Hovorková publikum mnohokrát rozezpívali a celý koncert pak vyvrcholil skandovaným potleskem.

Petr Hejský

foto: Jaroslav Ochec

Další den může být všechno jinak

Rozhovor s Romanem Neudertem, majitelem nejdecké pohřební služby

Začátek listopadu je spojen se svátkem Dušiček, kdy lidé vzpomínají na své známé a příbuzné, kteří již nejsou mezi živými. Hřbitovy se v tuto dobu stávají místem častých návštěv, jsou posety množstvím květin, svíček a věnečků. O rozhovor jsme v dušičkovém čase požádali Romana Neuderta, majitele nejdecké pohřební služby a správce místního hřbitova, aby nám řekl něco o pohřebnictví, hřbitově a posledních věcech člověka.

Otec Kurt s pohřebním vozem na nejdeckém hřbitově v 80. letech 20. století (vlevo i vpravo)

Hlavní vstup na nejdecký hřbitov

Jak dlouho působíte v pohřební službě a co vás k ní přivedlo?

Vzhledem k tomu, že můj otec provozoval pohřební službu ještě před rokem 1989 v rámci komunálního podniku, jsem se ve 14 letech poprvé zúčastnil převozu zemřelého, a to proto, že otec zrovna neměl žádného pracovníka, který by mu v té chvíli pomohl. Ještě dříve, od 11 či 12 let, jsem chodil do kaple nejdeckého hřbitova točit kolem katafalku, jenž byl tehdy ještě na ruční pohon. Otec si nepřál, abych pokračoval v jeho stopách. Začátkem 90. let, kdy převzal pohřební službu do soukromých rukou, však jaksi vyplynulo, že to jednou budu dělat také. Původně jsem se vyučil zedníkem a dva roky pracoval u jedné zednické firmy. Poté jsem byl další dva roky zaměstnán u společnosti Witte Nejedek, ale dále přitom pomáhal svému otci. Ještě před jeho úmrtím, na podzim 2000, když mi bylo 24 let, mne ze zdravotních důvodů požádal, abych pracoval u něho, a když zemřel, byl jsem už připraven pohřební službu převzít.

Můžete srovnat rozsah firmy za vašeho otce a dnes? Kde všude zajišťujete pohřby?

Otec byl tehdy sám, měl jen jednoho výpomocného pracovníka a jednu kancelář. Soustředoval se

jen na území Nejdku a Nejdecka. Zajišťoval všechny úkony spojené s pohřbem. Dnes existují dvě kanceláře v Nejdku a v Karlových Varech – Rybářích, kde pracují dvě ženy. Dále jsou zde dva řidiči, kteří mají na starosti převozy a pohřby, a jeden řečník. Při pohřbívání do země mi vypomáhají můj syn nebo kamarádi. Vzhledem k tomu, že se v Nejdku nachází Domov se zvláštním režimem Matyáš a Rehos, kde jsou lidé z různých míst, zajišťujeme pohřby v současné době prakticky na celém území České republiky. Byli jsme třeba v Praze či na Moravě, zkrátka tam, kde si lidé řeknou. Nejčastěji však vyjíždíme v rámci Karlovarského kraje – například do Karlových Varů, Sokolova, Chebu, Rotavy, když nepočítám samotné Nejdecko. Obstaráváme také převozy zemřelých ze zahraničí a vyřizujeme pohřby u nás poté, co jsou vybaveny veškeré potřebné náležitosti.

V pohřebnictví není dopředu známé, kdy bude potřeba vyjet pro zemřelého. Jakým způsobem řešíte, když máte najednou během krátké doby vyjet pro několik zemřelých osob?

Záleží vždy na úmrtí. V případě, že někdo zemřel například na ulici, má přednost před někým,

kdo zemřel doma nebo v nemocnici. Samozřejmě se snažíme přijet, jakmile je to možné, ovšem někdy se stane, že množství zemřelých a okolnosti jejich úmrtí si přece jen vyžadají určitý čas.

Můžete nám alespoň stručně představit, jak se mění struktura pohřbů?

Za mého otce, zhruba před 20 lety, se většina pohřbů konala v kapli na hřbitově s tím, že následně proběhlo zpopelnění. Zhruba 15 procent všech pohřbů bylo tehdy do země. Nyní se koná 75 procent pohřbů bez obřadu, 20 procent s obřadem a pouze 5 procent pohřbů je do země. Vyrůstá zájem o vspovou loučku, která existuje na nejdeckém hřbitově asi 12 let. Dneska často klasický obřad ani neproběhne, ale později dojde k rozptýlu na loučce, jenž rozloučení se zesnulým nahrazuje.

Máte ve své správě i nejdecký hřbitov. Jak to všechno zvládáte?

Pohřebnictví a správa hřbitova se vzájemně doplňují. Hřbitov spravujeme od roku 2000. Snažíme se ho spravovat, jak nejlépe to jde. Před několika týdny byla dokončena přístupová cesta od kaple ke kříži a kašně. Průběžně byla na etapy provedena rekonstrukce ko-

lumbárií. Letos též proběhly práce v interiéru kaple – oprava sádrokartonového stropu, asanace zvlhlých omítek a malování. V poslední době se nám velmi dobře spolupracuje s městem, které cítí, že i hřbitov si zaslouží finanční prostředky do obnovy a rekonstrukce.

Jste zapsán v Guinnessově knize rekordů, mj. za hod pneumatikou do dálky. Využíváte svoji sílu také při práci?

Jsem držitelem osmi rekordů, čtyř českých a čtyř světových, v silových disciplínách, z nichž některé jsou již zřejmě překonány. Zkušenosti ze soutěží jsem využíval a využívám také v praxi. Jedna zemřelá vážila přibližně 240 kg, takže v té chvíli se fyzická příprava samozřejmě hodila.

Zmínil jste svého syna. Půjde ve vašich šlépějích? Kdo další z rodiny ve firmě pracuje?

Svého šestnáctiletého syna zaučuji, pravidelně mi v pohřební službě vypomáhá. Moje bývalá manželka je vlastně nejdůležitější osobou ve firmě, neboť zajišťuje veškerý chod pohřební služby již 15 let. Díky tomu, že mne v současnosti obklopují spolupracovníci z rodiny či známí, jsem mohl mít dobrou dovolenou až

Se synem Michalem

v posledních pár letech. Předtím to ani nebylo reálné.

Co vám přináší vaše práce, jak byste ji hodnotil?

Není to jenom o bolesti a zármutku, ale též o vysvobození z utrpení dotčených osob, když pobývají dlouhodobě v nemocnicích, domovech, ústavech nebo doma. Je vždycky těžké ztratit někoho z rodiny a přátel. Sám jsem si pohřbil své příbuzné,

známé, kamarády a dokážu se vcítit do role pozůstalých. Díky této práci mám nadhled nad životem, že se ráno probudím a večer jdu spát. Materiální hodnoty tak ztrácejí na významu. Z této práce vím, že další den může být všechno jinak, a proto si vážím každého dne a každé radosti prožité s blízkými.

Pavel Andrš

**foto: Pavel Andrš,
archiv Romana Neuderta**

**UDÁLOSTI
AKTUALITY**

Ignác Sichelbarth a hřbitov Zhaleu v Pekingu

V sobotu 8. října se konala v hotelu Anna v Nejděku přednáška profesora Yu Sanle o historii hřbitova Zhaleu v Pekingu, místa, kde jsou k poslednímu odpočinku uloženi nejdecký rodák Ignác Sichelbarth a další misionáři z Evropy. Hosta z Číny doprovázel dr. Erich Zettl z Kostnice.

Před návštěvou v Nejděku přednášel profesor Yu Sanle 6. října na výstavě fotografií pomníků misionářů, jež se koná od 12. července do 20. listopadu 2016 v Armeemuseu v bavorském Ingolstadtu. Dr. Erich Zettl přednášel 1. srpna 2005 v tehdejší galerii N211 v Nerudově ulici při vernisáži výstavy Ignác Sichelbarth – z Nejděku až na císařský dvůr. Od té doby získal další fotografie Sichelbarthových maleb. Všechny shromáždil do sborníku, který obsahuje 78 obrázků a 16 stran dvojjazyčného textu a je k nahlédnutí v infocentru a v čítárně Městské knihovny v Nejděku.

Miroslav Holeček, Pavel Andrš

Na nejdeckém hřbitově byl odhalen pamětní kámen

V sobotu 22. října byl za účasti přibližně 70 osob na nejdeckém hřbitově slavnostně odhalen a vysvěcen pamětní kámen, který vzpomíná na všechny do roku 1946 zemřelé obyvatele Nejdku a okolí, kteří jsou zde pochováni.

Pietní akce se osobně zúčastnil primátor města Augsburgu Kurt Gribl s manželkou, a to při své oficiální návštěvě Nejdku. Právě v bavorském Augsburgu žila a doposud žije největší část německého obyvatelstva z Nejdecka, která se sem dostala v odsunových transportech po druhé světové válce. Obě města společně se svými spolky udržují kontakty a pracují na společných projektech již 25 let.

Na přípravách umístění tohoto pamětního kamene se podílela ini-

ciativa „Die Kinder von damals“ z Augsburgu, zastoupená Anitou Donderer a Herbertem Götzem, dále zapsaný spolek JoN – Jde o Nejdek, pohřební služba Roman Neudert z Nejdku a místní zhotovitelé: Geolit – kamenictví Martin Litavský a stavební firma Radek Kavalo. Akce byla kromě iniciativy „Die Kinder von damals“ a zapsaným spolkem JoN – Jde o Nejdek finančně podpořena také Česko-německým fondem budoucnosti, městem Nejdek a četnými

sbírkami z Německa.

Herbert Götz a Anita Donderer řekli při proslovu: „Sametová revoluce a obrat po roce 1989 přinesly ulehčení, mohli jsme opět navštívit místa naší minulosti a hroby našich blízkých, ačkoli se mnohé již nezachovaly. O to více jsme si vážili těch, které vydržely neporušené. Díky městu Nejdek a správě hřbitova bylo možno najít alespoň místo, kde kdysi naši blízcí spočívali. Také toto bylo tehdy jasné gesto spojenectví a záštity. Mezi-

tím začala postupně jevit i mladá generace zájem na hledání společných kořenů a kulturního dědictví. A přesně toto byl náš záměr, odhalit pamětní kámen jako upomenutí na všechny, kteří zde v rodné zemi spočívají, někteří již bohužel bez vyznačeného hrobu. Naši milovaní nemají být zapomenuti a tento pamětní kámen se má stát místem pietní vzpomínky.“

Pavel Andrš
foto: Dita Míková,
město Nejdek

Primátor města Augsburgu Kurt Gribl při oficiálním přijetí na nejdecké radnici, které předcházelo akci na hřbitově

Starosta města Nejdku Lubomír Vítěk (vlevo), primátor města Augsburgu Kurt Gribl (v zákrytu) a Herbert Götz společně při odhalení

Farář Peter Fořt z Římskokatolické farnosti Kraslice pamětní kámen vysvětil

Mettenschicht v dole Herkules Frisch Glück ve Waschleithe

V souvislosti s hornictvím, které bylo po staletí motorem hospodářského, sociálního a kulturního rozvoje Krušných hor, se vyvinula na obou stranách česko-saské hranice spousta svěbytných zvyků a tradic, jež jsou zvláště v Sasku pečlivě dodržovány dodnes a tvoří významnou součást zdejšího historického kulturního dědictví. Jednou ze specifických tradic typických pro Krušné hory je i Mettenschicht – oslava poslední hornické směny (šichty) před Vánocemi (Christmette).

Tradice Mettenschicht vznikla snad už v první polovině 17. století. V poslední pracovní den

před Štědrým večerem ukončil štajgr dolu práci předčasně symbolickým poklepáním kladivkem a horníci se pak shromáždili v bohatě vyzdobené cáchovně (správní budově dolu), která často sloužila zároveň i jako modlitebna. Horníci zde vyslechli slavnostní kázání a vzdali díky Bohu za požehnání, jež jim v podobě rudního bohatství přinesl. Následoval zpěv hornických písní a společné posezení při prostém jídle skládajícím se obvykle z klobásy, bramborové kaše a kyselého zelí, nechyběla ani sklenka něčeho ostřejšího nebo viržinko.

Předvánoční hornická slavnost v prostorách dolu Bernsteinzimmer v Deutschneudorfu

Zjistit, jak vypadá Mettenschicht v současnosti, lze před Vánocemi v řadě prohlídkových dolů v saském Krušnohoří, které pro členy hornických spolků, ale i pro širokou veřejnost pořádají různé speciální akce většinou přímo v podzemí za svitu svíček, nebo v upravených nadzemních prostorách dolů. Aby zvládly obrovský zájem veřejnosti, neomezují se přitom provozovatelé dolů jen na poslední předvánoční šichtu, ale oslavy pořádají již od konce listopadu a po celý advent. Součástí akcí trvajících zpravidla dvě hodiny či více bývá tradiční hornická hostina s jídlem a pitím a také hudební nebo divadelní vystoupení.

Účast si lze rezervovat například ve štolě Markus Röhling ve Frohnau u Annabergu, v prohlídkovém dole Zinnkammern v Pöhle, v dole Herkules Frisch Glück ve Waschleithe, v prohlídkovém dole Pferdegöpel v Lautě u Marienbergu, ve štolě Tiefer Molcher Stolln v Poberschau a na mnoha dalších místech, vstupné pro dospělé se pohybuje zhruba mezi 15 a 40 eury. Je třeba si však pospíšet, protože rezervační okénka se rychle zaplňují. Přehled akcí je možné získat například na <http://weihnachtsfreu.de/>.

Michal Urban

Rozhledna ještě pod lešením...

...a po opravě

Rozhledna na Blatenském vrchu v novém kabátu

Po řadu let se naskytající nepěkný pohled na rozhlednu na Blatenském vrchu se scházející částí dřevěného opláštění je minulostí. V září se rozhledna zahalila lešením, aby se po necelých dvou měsících ukázala návštěvníkům opět v plné kráse. Opravu rozhledny, zahrnující kromě výměny opláštění také nové oplechování či vyspravení zdí a omítek, objednala společnost Montanregion Krušné hory - Erzgebirge, o.p.s., jako součást projektu Zdař Bůh, světové dědictví spolufinancovaného Evropskou unií v rámci Programu na podporu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko 2014–2020, na financování se podílí i město Horní Blatná.

(MU)

Jáchymovské mravy v 16. století

Kde je bohatství a kde se dobře žije, tam se většinou nehledí na mravy. Jáchymov, jenž letos slaví 500 let od svého založení, se v první polovině 16. století stal po Praze druhým nejlidnatějším městem v Českém království a hlavně patřil mezi nejbohatší města. Navíc zde mělo velký vliv opravdu mocné hnutí lutherské. Názor Lutherův, že ospravedlnění člověka závisí na jeho oddané víře v dobrotu Boží, a nikoli na projevech mravní dokonalosti, přispěl k tomu, že každý si mravnost vysvětloval a ospravedlňoval po svém. Úpadek mravů v Jáchymově byl opravdu úděsný. I o tom píše Vladimír Horák v rukopise připravované knihy o historii Jáchymova a jeho dolování. Letos v srpnu jsem měl možnost si tento více než čtyřistastránkový rukopis přečíst. Rukopis obsahuje mnoho faktů z historie města i z vývoje dolů v Jáchymově a můžeme doufat, že se podaří i přes mnohé potíže vydat ho v knižní podobě. Následující odstavce jsou z tohoto rukopisu.

Podobně jako v jiných baňských městech žilo se i v Jáchymově rozmařileji než v ostatních českých městech. Stříbrná konjunktura v průběhu asi 20 let zapříčinila, že se do města kromě horníků, dělníků

Dobový obrázek ukazuje, že v 16. století byli lidé pracovití i prostopášní

a poctivých řemeslníků stahovalo i mnoho spekulantů, podvodných obchodníků, dobrodruhů, zlodějů, zázračných mastičkářů a jiných lidí pochybných kvalit. Růst přepychu, rozmařilosti, opilství, cizoložství a výtržnosti nebyly v té době řídkým jevem. Neobyčejně byl rozšířen alkoholismus, a to jak u měšťanů, tak i u dělnictva. Pilo se při

každé příležitosti, aby se zapomnělo na různé nesnáze a svízele těžké vyčerpávající hornické činnosti. Pilo se nejen pivo, ale i drahá zahraniční vína, rakouská, francouzská a rýnská, která v Jáchymově tekla proudem.

V Jáchymově se v té době pořádaly celé pijácké turnaje, jež se staly i námětem básníků. Proslulými

pijáckými písněmi byly písně „Odbýval se turnaj“ a „Pojď sem, můj hochu“. O jednom takovém pivním turnaji složil neznámý autor v Jáchymově i báseň. Podle básně Čtyři hrdinové – Vinný mch, Vyprázdní skleničku, Ochlasta a Plné břicho uspořádali mezi sebou pivní turnaj, který trval až do rána. Jáchymovské hýření, rozmařilý

Přisedící soudu v 16. století

život a alkoholismus měly ve své-
tě takovou pověst, že Bartoloměj
Ringwald mluví o Jáchymovu do-
konce i ve své komedii *Speculum
mundi*, kde jedna z postav říká:
„Pojď sem, můj pacholku a zazpí-
vej jednou jako hýřilové a opil-
ci z Jáchymova.“

Jáchymovské hospody byly stále
plné. Pilo se při všech možných příle-
žitostech, důvod se vždy našel. Pivo
a víno se nalávalo i přímo na dolech,
ačkoliv to bylo zakázáno, stejně jako
bylo znovu zakazováno směnmi-
strům a štajgrům nutit horníky, aby
se u nich stravovali nebo pili pivo.
V jáchymovských hospodách neby-
lo také dovoleno při jedné návštěvě
vypít více než 5 holb piva, to však
vedlo jen k tomu, že kumpáni puto-
vali od hospody k hospodě. Jinak by
byl hostinský potrestán. K omezení
alkoholismu nařídila jáchymovská
městská rada uzavírací hodinu v hos-
podách na 20. hodinu večer a před
13. hodinou odpolední se nesměli
v šenkovnách nalévat žádné alko-
holicke nápoje. Mathesius vypočítává
více než 20 zahraničních vín, která se
dovážela do Jáchymova. Časté jsou
zápisy v horních knihách, že dělníci
nepracovali, protože byli opilí. Hašp-
líři propjeli nejen mzdu, nýbrž i kusy
svého oděvu, trejvíři, jsouce ožralí, jdú
na kolo, a tak činí škodu na koních.

Jinak poměrně tolerantní Mathe-
sius popisuje alkoholismus v Jáchy-
mově takto: „Začíná se pít od čas-
ného rána. Lijí do sebe víno a pivo
jako do měchu, vyvolávají spory,
klejí a nadávají jako na selském
posvícení, mluví hrubě a sprostě
a vysmívají se posvátným věcem.
Pijí do otupění, a když nejsou jiní
kumpáni, ožirají se s vozky a do-
mácími pacholky každodenně. Ze
dne mají noc a z noci den, válejí se
v blátě a neřádu jako svině, zvracejí
jako koželužští psi, sekají, píchají,
kousají a bijí kolem sebe jako her-
ky.“ Podle Mathesia se ráno šlo na

Městský kat

kořalku, v poledne na pivo a večer
na víno. Všechny výčepy byly plné
nejen o svátcích, ale i ve všední dny.
I když doly nevynášely, horníci pili
až ke zbláznění, bez potřeby.

Avšak nejen muži, také ženy
se oddávaly pití a alkoholismu.
„Rychle vyprazdňují plné džbány
a učí se chlastat a zpívat a válí se
po stolech jako ženy sedláků. Ženy
horníků jsou jen málokdy dobré
hospodyně. A tak muži fárají a celý
den nepřijdou domů a o svátcích
leží u piva. Tu také ženušce je
doma dlouhá chvíle, a jestliže muž
sfárá, ona vyfárá, a vychází-li muž
předními dveřmi, vychází ona zad-
ními vrátky na slavnosti, k šesti-
nedělkám, na pečení koláčů, jedna
druhé připíjejí korbelem piva, rády
pochlebují, chodí po procházkách,
jezdí do Karlových Varů a nechá-

vají chudákovi muži hlídat dům,“
stěžuje si Mathesius. Stávalo se
také, že ženy hrály karty a v po-
vznešené náladě si koupaly nohy
ve víně. Zvláště pověstná byla
v Jáchymově tzv. paní Venuše a její
veselá karetní společnost, před níž
varuje v Jáchymově i jáchymovský
hudebník Hermann Nikl: „Paní
Venuše a její veselá karetní společ-
nost tě připraví o všechno.“

Podobně nebezpečný byl v Já-
chymově i divoký tanec, při němž
často docházelo k výtržnostem
a městskou radou musel být vy-
dán zvláštní taneční pořádek.
V Jáchymově se tančilo tak divoce
a neslušně, že při tom docházelo
ke rvačkám, k házení konvicemi,
výskotu a jiným nepravostem.
Bylo zakázáno pod trestem 30 let
vypovězení z Jáchymova při tanci
tasit zbraň a někoho poranit. Nako-
nec muselo být zakázáno brát s se-
bou k tanci zbraně – nože a dýky.
Tančit se smělo v zimě pouze do
4 hodin a v létě do 5 hodin. Ta-
nečníci v Jáchymově měli také
zakázáno křičet a ječet, nesměli
chodit k tanci v nestydaté krátkých
šatech nebo košilích a nesměli při

tanci přebírat jeden druhému jeho
dámu, protože to často způsobova-
lo sváry a rvačky. Vůbec se měli
tanečníci vyvarovat všeho hříšné-
ho, také nadměrného, ďábelského
připíjení při tanci.

Poté, co došlo v roce 1579
k usmrcení několika hostů, bylo
v hospodách zakázáno házení cí-
novými konvicemi. Jiné zdívočení
mravů viděl Mathesius v tom, že
po ulicích i v domech se zpívali
nemravné písně, ačkoliv to bylo
pod trestem vězení zakázáno.
V Jáchymově se neobyčejně roz-
šířilo cizoložství a velmi se šířily
pohlavní nemoci, hlavně francouz-
ská nemoc syfilis. Osoby při obci
zmařilé neboli kurvy měly přístup
do Jáchymova v době konání trhu
zakázán městskou vyhláškou již
od roku 1521. Tento zákaz příliš
nepomáhal. Zvláště o sobotních
trzích přicházelo do Jáchymova
mnoho lehkých žen. Za to byly
trestány ostříháním vlasů, mrs-
káním na pranýři, vyobcováním
z města, potápěním v koši, vysta-
vováním v kleci na veřejném pro-
stranství a odsuzovány k zametání
ulic. Cizoložství bylo tak rozší-

podvodích mnoho by bylo psáti. Léta 1570 Nicolaus
Reusperger mathematicus (jakož se tituloval) z Jochims-
talu w tom se slyšeti dal, že wynalezl motum perpetuum,
takowú wěc, o níž žádný od počátku swěta newěděl, a
to kolo wyrýsowané pánu odeslal, jen aby něco na pánu
wylauditi mohl.

Jáchymovský vynálezce

řeno, že se jím někteří výtečníci dokonce i chlubil. Nakonec byl za cizoložství stanoven trest smrti, pouze u některých žen s ohledem na děti byl trest změněn na vyvrskání z města.

Časté byly v Jáchymově také hrdelní zločiny, jak o tom vypovídá červená jáchymovská kniha zlých skutků (Rot- oder Malefiz-Buch z let 1534–1674), jež dokumentuje vysokou zločinnost v Jáchymově. Jen v letech 1559 až 1569 je popsáno 9 poprav, z toho sedm poprav stětí mečem a dvě popravy oběšením. Pět poprav bylo provedeno kvůli krádeži, jedna kvůli krádeži a nemravnosti, dvě popravy kvůli smilstvu a nevěře a jedna poprava za zavraždění dítěte. Mezi nejčastější tresty kromě popravy patřilo v Jáchymově mučení, peněžitá pokuta a vykázání z města na jeden rok, na několik let nebo až na 101 let. K oblíbeným trestům patřilo bičování, natahování na skřípec v mučírnu, mrskání metlami, vystavování na veřejném pranýři, který se nejdříve nacházel před kostelem a v roce 1579 byl přemístěn do

blízkosti radnice. Dalším častým trestem bylo též nošení flašky, kde potrestaný dostal na krk kámen ve tvaru láhve a musel s ním třikrát pod dozorem soudních pacholků obejít náměstí.

Útrpné právo a mučírna se nacházely v přízemí radnice, kam vedly vnější, samostatné, pravostanně uložené schody. Tudy byli zločinci odváděni ze soudního sálu k výsledku útrpného práva nebo přímo na popraviště, které se v Jáchymově nacházelo na Šibeničním vrchu (Galgenberg) na návrší nad restaurací Panorama. Kata si Jáchymov zpočátku půjčoval z Chebu, později měl vlastního, který sídlil ve Schindlerově gruntu – v táhlém údolí vedoucím od Suché po úbočí Šibeničního vrchu pod bývalou železniční tratí k Jáchymovskému potoku.

Velkým zločinem bylo také rouhání se Bohu. Rouhání bylo přísně trestáno poprvé vězením o chlebu a vodě po dobu 14 dní, podruhé peněžní pokutou a potřetí mučením. Exemplárně byl potrestán za tento zločin v roce 1541 Johann Thost,

který byl odsouzen k vykázání ze města na 10 let nebo ke stání na veřejném pranýři celou sobotu před veřejností. Exemplárně byl potrestán také mladý tovaryš Hans Vogl. Ten byl roku 1564 odsouzen za rouhání se Bohu ke stání na pranýři a k vykázání z města na jeden rok, vrátil se však tajně předčasně před uplynutím trestu do Jáchymova. Po návratu v domě své matky zabil dva tovaryše a jednoho těžce zranil. Za to byl odsouzen ke stětí mečem na jáchymovském popravišti. Rozsudek byl vykonán dne 21. února 1572 za přítomnosti hejtmana Albrechta von Globena. Podobně skončil 12. března 1577 i Jobst Rab z Abertam, který byl oběšen na jáchymovském popravišti, protože v Jáchymově kradl stříbrnou rudu v jáchymovských dolech a jeho žena ji prodávala Židovi Michlovi do Hroznětína.

Ukázka z pera Vladimíra Horáka hodně vypovídá. Avšak úpadek mravnosti nebyl vedení města lhostejný. V Jáchymově byla zřízena „Freiberská pivnice“, kde si host mohl v příjemném, klidném prostředí vychutnat

své pivo. Provoz v této pivnici byl určen a zaručen ve statutách města Jáchymova. A proč ve statutách Jáchymova byl omezen počet hostů při svatbách na třicet? Byli jedinci, kteří pozvali na svou svatbu půlku města, přitom se značně zadlužili a svůj dluh nebyli schopni splácet.

Mravnost města nebo státu nelze soudit podle výstřelků jedinců. Ve stejné době vznikla v Jáchymově významná umělecká díla, nádherné epitafní obrazy, mince a medaile, dokonce i významné technické vynálezy, jako byla mihadla nebo konstrukce pily na řezání prken. Díla literární, básnická. Nebo lékařské zprávy, knihy Georga Agricoly. Autoři těchto děl zajisté nebyli neustále opilí. Na závěr bych rád připomněl, že v Jáchymově spatřil světlo světa i vynález největší, „perpetuum mobile“, jak dokazuje zápis v rožmberské kronice.

Jaroslav Ohec

Použitá literatura:

HORÁK, Vladimír: Historie Jáchymova a jeho dolování (rukopis, použito se souhlasem autora)

V zajetí duchů

Halloween na Šlikovce

V sobotu 5. listopadu byl Jáchymov v zajetí duchů, strašidel a různých bubáků. Konal se druhý ročník Halloweenu na Šlikovce.

V 18 hodin se od jáchymovské radnice vydali první odvážlivci na stezku odvahy, která vedla okolo dolu Svornost ke Šlikově věži. Po cestě je čekalo plno nástrah. Museli projít pavoučím královstvím, okolo kata a skupinky duchů, potkali smrtáka s kosou. Cestou je sledovaly velké oči a několik menších ducháčků. Ve Šlikově věži si u vědmy tahali karty s budoucností, zazpívali si s mrtvou nevěstou, navštívili sluj lesního strážce a u stromu duchů nechali u Poletuchy odpočívat ducháčka, kterého si vyrobili na začátku cesty. Nakonec od hodné čarodějky dostali odměnu za to, že s odvahou prošli celou strašidelnou stezkou.

Dobrovolní hasiči Jáchymov připravili pro účastníky občerstvení a oheň pro opečení buřtů udržoval pekelný čert. Lehce poprchávalo, byla mlha, a i přesto přišlo hodně dětí, bubáků, strašidel a všichni si večer užili.

Ještě jednou děkujeme všem, kteří se na přípravě a realizaci podíleli, hasičům z Jáchymova za občerstvení a těm, kteří si Halloween na Šlikovce přišli užít i přes nepřízeň počasí.

**za Informační a kulturní centrum Jáchymov
Markéta Šikýřová**

Historie železářské a ocelářské výroby v Rotavě – 1. část

Rotava patřila od 17. století k významným střediskům krušnohorského železářství. První zmínka o rotavském hamru pochází z roku 1543, o hamru na tyčové železo z roku 1616. V roce 1628 se začal v hamrech podobně jako v Šindelově vyrábět kovaný plech a byla postavena i pocínovna plechu.

Rozsáhlou přestavbou a modernizací zdejšího hamru v roce 1861 vznikla železárna, v níž byla zřízena válcovna, která měla hrubou trať na tyčové železo, střední trať, dvě stolice na jemný plech a cínovnu. Ohřívací pece byly vytápěny plynem z hnědého uhlí. Vodní kola byla roku 1869 nahrazena parním pohonem.

Na počátku 70. let 19. století dosahovala výrobní kapacita železářny hraběte Nostitze 12 tisíc q jemného plechu, 6 tisíc q tyčového železa a 6 tisíc q litiny ročně. V roce 1873 byla kvalita vyráběných jemných plechů oceněna ziskem bronzové medaile na světové výstavě ve Vídni.

Železárna hraběte Nostitze byla v průběhu 70. a 80. let 19. století dále rozšiřována. V roce 1879 byla postavena nová válcovna jemného plechu, jejíž provoz byl poháněn parním strojem o výkonu 250 koní (185 kW). O deset let později byla dokončena ocelárna se siemens-martinskými pecemi, z nichž první z roku 1889 měla obsah 6 tun, druhá na 8 tun pocházela z roku 1893. Odlévaly se zde ingoty o hmotnosti 90 až 850 kg. V roce 1895 bylo v továrně vyrobeno 8 914 tun oceli. Bylo možno válcovat ple-

Celkový pohled na železářnu, konec 19. století

chy do šířky 1 250 mm, délky 4 000 mm a tloušťky 0,5 až 4 mm.

Zřízení ocelárny si vyžádalo v roce 1896 vybudování nové válcovny ploštín s parním strojem o výkonu 1 200 koní (880 kW). Ingoty ohřáté v jedné ze dvou hlubinných pecí se vyválcovaly na ploštiny o délce až

35 m, které se pak dělily na potřebné délky. Válcovna prodělala v roce 1901 rekonstrukci, pohon byl nahrazen moderním strojem Nicholson o výkonu 700 koní (515 kW).

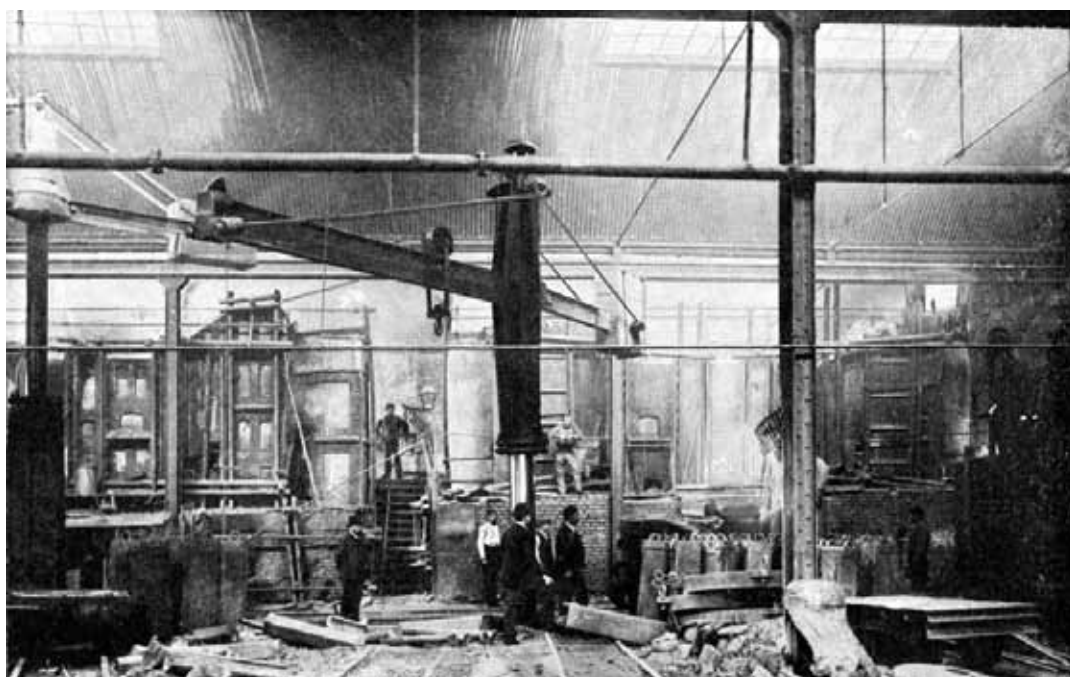
V roce 1886 byla zahájena výroba pozinkovaných plechů, jež byly určeny zejména na export do Anglie

a Německa. Prodej výrobků, stejně jako nákup polotovárů a surovin, byl od poloviny 80. let 19. století zajišťován vídeňskou firmou C. T. Petzold & Co. Od roku 1890 byla v provozu průmyslová vlečka, která spojovala rotavské železářny se stanicí Buštěhradské dráhy Rotava-Anenské Údolí.

V letech 1902 až 1906 byla ocelárna rozšířena o další pec na 10 tun a dvě velké pece na 20 tun. Výroba oceli postupně stoupala z 8 914 tun v roce 1895 přes 14 633 tun (1900) až na 35 702 tun (1908).

V letech 1906 až 1907 se přistoupilo k modernizaci původní válcovny tyčového železa, která dostala parní stroj o výkonu 1 000 koní (735 kW). Vyráběly se v ní válcované výrobky všeho druhu včetně důlních kolejnic.

V roce 1909 splynuly železářny v Rotavě s železárnami firmy C. T. Petzold & Co. v Nejdku v akciovou společnost Železářny Rotava – Nejdek se sídlem ve Vídni. V důsledku dalších investic stoupla výroba na 46 tisíc tun plechu ročně při stavu 2 570 dělníků, tj. na maximální výši předválečné výrobní kapacity (1912). Během první světové války se přešlo hlavně na výrobu plechu na

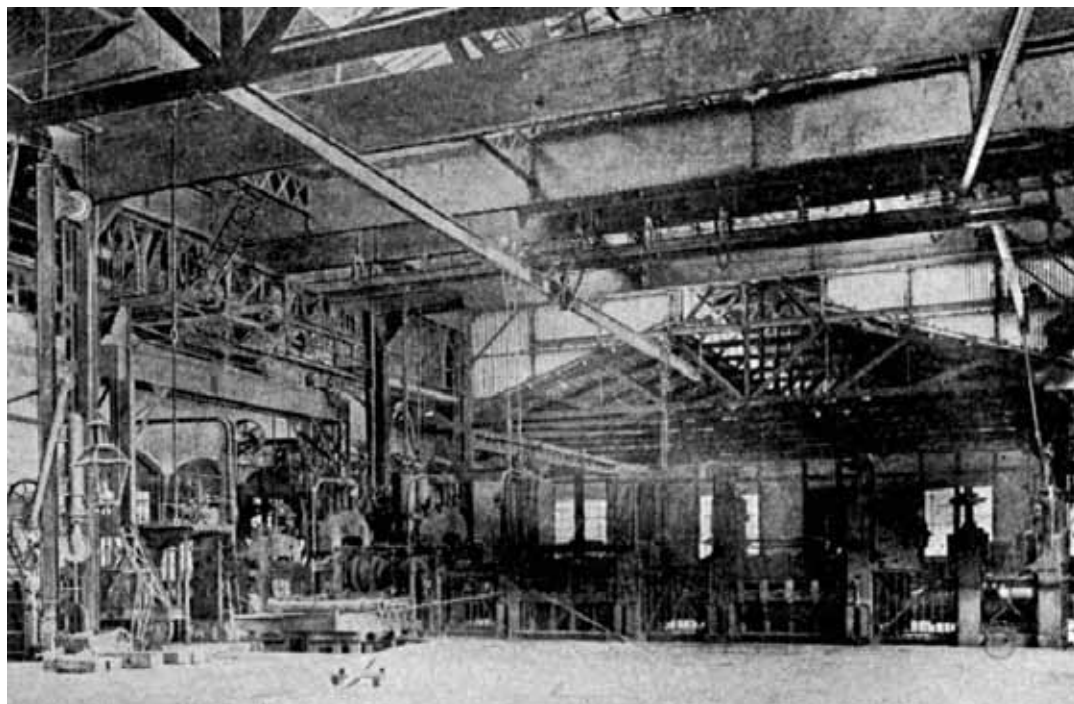
Interiér ocelárny na sklonku 19. století

konzervy, zásobníky a speciální plechové výrobky.

Rozpadem habsburské monarchie se závody v Rotavě, Šindelově a Nejdku, náležející Železárnám Rotava – Nejdek, akciové společnosti, ocitly na československém státním území, a tak v dubnu 1922 bylo sídlo společnosti přeloženo z Vídně do Rotavy.

Výroba rotavsko-nejdeckých železáren v letech poválečné konjunktury stále stoupala. V roce 1929 bylo vyrobeno 72 tisíc tun oceli, z čehož vyrobila hrubá válcovna 66 tisíc tun ploštín. Válcovna plechu vyrobila 23,5 tisíce tun různých druhů plechů.

Následkem zvyšující se produkce však docházelo k rychlejšímu opotřebení továrních objektů a zařízení. Železářny se současně potýkaly s nedostatkem surovin, polotovarů a paliv, které musely být dováženy na velké vzdálenosti a výrobu prodražovaly. Současně ani poloha obou závodů v Šindelově a Rotavě nedovolovala stavební rozšíření a modernizaci stávajících továrních objektů, jež by si vyžádaly značných investičních nákladů, resp. celkovou přestavbu obou závodů. Vzhledem k vysokým investicím začalo být

Válcovna ploštín a tyčového železa kolem roku 1900

zvažováno přeložení výroby jinam. Rovněž konkurenční a výhodnější položená válcovna plechu Báňské a hutní společnosti v Karlově huti u Lískovce na Ostravsku, vyrábějící kolem 45 tisíc tun jemného plechu

ročně, byla zastaralá a vyžadovala nákladnou rekonstrukci.

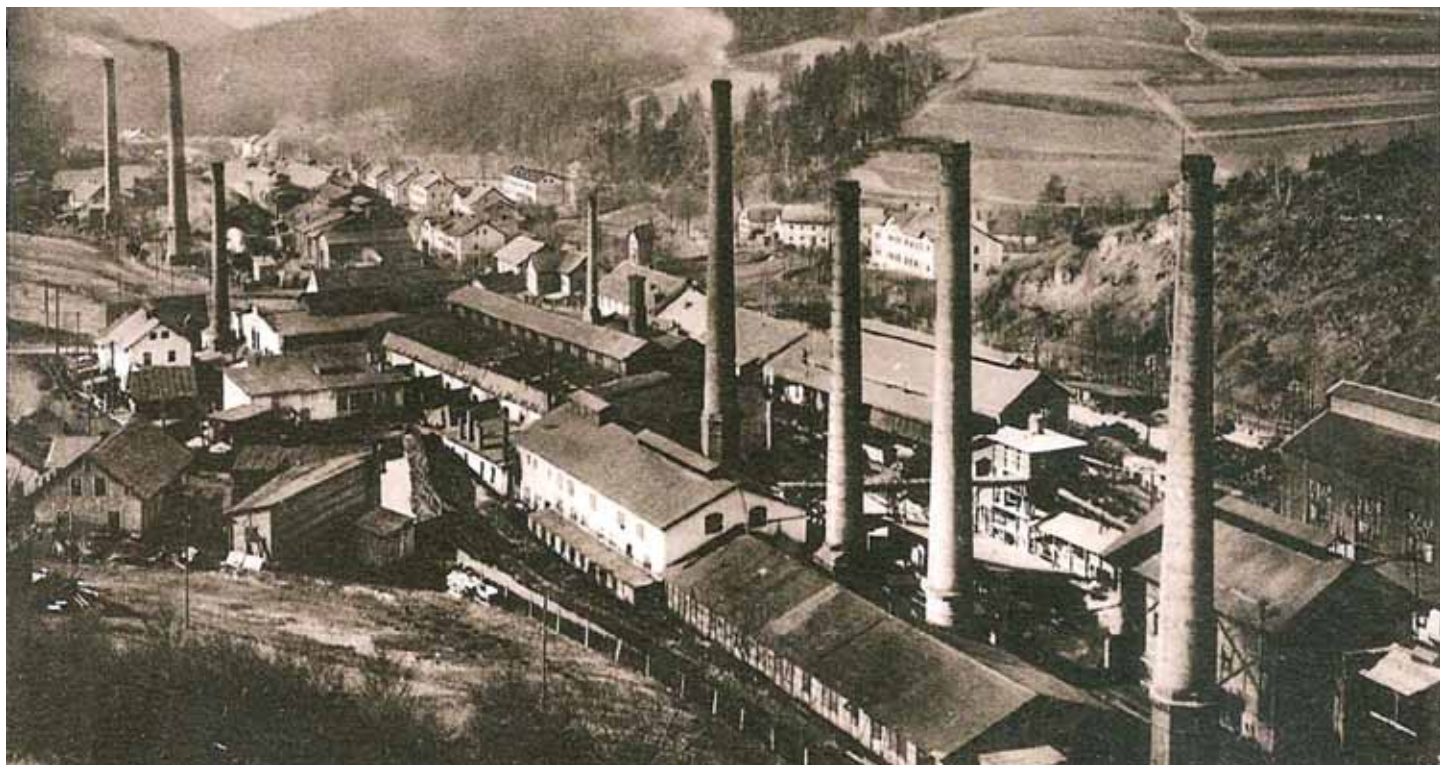
V listopadu 1927 se proto uskutečnila ve Vídni jednání Železáren Rotava – Nejdek a firmy C. T. Petzold & Co. s Báňskou a hutní spo-

lečností v Brně o sloučení výroby plechů obou společností a založení společné válcovny plechu v Karlově huti. Zástupci výše uvedených firem se v zájmu koncentrace a racionalizace své výroby dohodli na založení nové akciové společnosti, do jejíž majetkové podstaty by byly začleněny jak krušnohorské závody Železáren Rotava – Nejdek, tak stará válcovna plechu Báňské a hutní společnosti v Karlově huti. Současně se oba podniky zavázaly vystavět společným nákladem v Karlově huti na pozemcích Báňské a hutní a společnosti novou válcovnu plechu, kde by byla soustředěna výroba plechů obou společností a v souvislosti s tím by postupně docházelo k zastavení provozu ve starých závodech. Dodávky platin do nové válcovny byly smluvně zajištěny za nižší ceny z Třineckých železáren, které byly součástí koncernu Báňské a hutní společnosti.

K 1. lednu 1928 vzniklo provozní společenství Báňské a hutní společnosti a Železáren Rotava – Nejdek, akciové společnosti, které zastupovalo zakládané Válcovny plechu Praha, a. s. Báňská a hutní společnost a Železářny Rotava – Nejdek vystupovaly jako spolukoncesionáři této nově vzniklé akciové společnosti.

Žíhárna plechu

Rotavské železářny ve 20. letech minulého století

Výstavba nové válcovny v Karlově huti, postavené v letech 1928–1932, si vyžádala náklady v celkové výši 121 milionů Kč.

Jak v souvislosti s koncentrací výroby v nové válcovně plechu v Karlově huti, tak v důsledku poklesu odbytu a cen plechů na světových trzích bylo přistoupeno k likvidaci krušnohorských závodů, které byly v dlouhodobé perspektivě značně nerentabilní. V září 1930 vyhasla siemens-martinská pec v místní ocelárně a práce v železárnách byla zcela zastavena 16. července 1931. V průběhu roku 1932 bylo zrušeno všech dvanáct válcovacích tratí a zachována zůstala pouze pocínovna, zpracovávající plechy dodávané z Karlové huti.

Likvidace závodů v Rotavě, Šindelové a Nejdku byla spojena s masovým propouštěním, jež v době vrcholící hospodářské krize zvyšovalo již tak vysokou míru nezaměstnanosti nejdeckého a kraslického politického okresu. Rozhodnutí výkonného výboru o uzavření závodů vyvolalo bouřlivé protesty mezi místním dělnictvem. Otázka uzavření železáren a následků s tím spojených rezonovala rovněž v interpelacích poslanců

Národního shromáždění, mezi něž se v listopadu 1930 zařadil i křesťanskosociální politik dr. Robert Mayr-Harting: „Zvláště však nutno litovat, neděje-li se nic vážného na potírání nezaměstnanosti, nýbrž jestliže se přímo z národnostně-politických úvah nezaměstnanost uměle podporuje, jako v případě rotavském, kde byl podnik z tamního německého území přenesen do českého území na Moravu, a tím zbaveni němečtí dělníci chleba, aniž bylo postaráno pro ty lidi o jiné zaměstnání, tím jest politování hodnější, že právě okres kraslický, kde leží Rotava, trpí beztoho velikou nezaměstnaností, a že všechny pokusy okresu, aby dosáhl od státu nějaké podpory, zůstaly marné.“

Odstoupením československého pohraničí v říjnu 1938 bylo postavení Válcoven plechu Praha zcela ořeseno. Trinecké železářny, na jejichž dodávkách byla Karlova huť zcela závislá, se ocitly v polském záboru. Závody v Rotavě a Nejdku se dostaly do nucené německé správy. V září 1939 přešla rotavská továrna do vlastnictví firmy Ardelt z Eberswalde u Berlína. Po likvidaci válcovny plechu, dvou siemens-martinských pecí a starých budov byl vybudován nový

moderní závod a převeden na válečnou výrobu muničního materiálu.

V horní (starší) části závodu byla zařízena ocelárna, kde část zaujímaly dvě obnovené siemens-martinské pece o obsahu 25 tun pro odlévání ingotů do 15 tun a odlitků do 12 tun. Později byla zařízena elektro-ocelárna, slévárna oceli a slévárna litiny, kde byly dvě elektrické pece, dvě kuplovny a konvertor. Technologické zařízení bylo doplněno zařízením na odstředivé lití, šlo o tři vertikální stroje a jeden stroj horizontální. V nově postaveném přístavku byly umístěny zkušební materiálu a moderně vybavená chemická laboratoř.

V dolní (nové) části závodu byla zařízena lisovna, kde se nacházelo pět hydraulických lisů (největší o tlaku 2 400 tun), dva protiběžné buchary a výroba výlisků do 35 tun. Dále zde byly strojrenské objekty speciálně vybavené na hrubování i konečné obrábění velmi dlouhých a dutých součástí, nářadovna a pomocné dílny. Železniční vlečka se dočkala opravy a rozšíření.

Od července 1941 se započalo s válečnou výrobou, kterou před-

stavovaly odstředivě lité dělové hlavě a lisované nebo lité pláště střel, leteckých bomb a protiletadlových i protitankových granátů včetně jejich celkového mechanického opracování. Výrobky byly odváženy do Německa, kde se střely, bomby a granáty plnily traskavinami.

V červenci 1943 byla ustavena nová společnost Egerländer Stahlindustrie (Chebský ocelářský průmysl) v Rotavě, která se stala součástí koncernu Vereinigte Stahlwerke (Spojené ocelárny) v Düsseldorfu. Pracovní sílu obstarávali hlavně cizinci, mezi nimiž bylo i několik desítek nasazených Čechů. Na konci války bylo do práce nasazeno také 380 sovětských, 450 francouzských a 24 belgických válečných zajatců. Celkově zde bylo zaměstnáno až 3 tisíce dělníků a 250 úředníků. Koncem války dosáhla měsíční výrobní kapacita ocelárny 3 tisíce tun, elektroocelárny 1 tisíc tun, slévárny oceli 200 tun a slévárny litiny 1 tisíc tun. Začátkem května 1945 byla výroba zastavena.

Autor článku děkuje Mgr. Janu Vaňatovi a Ing. Václavu Špatenkovi za poskytnutí podkladů.

Pavel Andrš

Vycezovací huť v Grünthalu –

Při zmínce o rudách v našich horách nás jako první napadne stříbro a cín. Ovšem důležitou roli hrála i měď, byť jen v regionálním rozsahu. Nejvýznamnější huť, zpracovávající černou měď s obsahem stříbra, stála v Grünthalu, který je dnes součástí obce Olbernhau.

Do Olbernhau-Grünthalu se nejlépe dostanete přes hraniční přechod Hora Svatého Šebestiána – Reitzenhain. Na výjezdu z Reitzenhainu odbočte doprava a pokračujte přes obce Kühnhaide a Rübenau krásným údolím Načetínského potoka do Olbernhau. Na vjezdu do města odbočte doprava, po několika metrech dojedete k velkému parkovišti. Orientaci usnadňují orientační tabule s nápisem „Museum Saigerhütte Grünthal“. Můžete ale také použít hraniční přechod u Brandova. Zhruba 100 metrů za hraničním potokem na pravé straně uvidíte areál bývalé vycezovací hutě.

První lidé se v tomto regionu kolem řeky Flöha a jejích přítoků usadili ve 12. a 13. století. Stejně jako téměř všude v Krušných horách byly důvodem k osídlení nálezy rud. První hornické aktivity jsou doloženy v roce 1511 a už v roce 1537 vybudoval perkmistr Hans Lienhardt huť a navazující měděný hamr. Rafinovala se zde černá měď, vznikající při tavení rud v jiných lokalitách. V letech 1550 až 1567 patřila huť rodině Uthmannů, z níž pocházela i Barbara Uthmannová, známá jako zakladatelka krušnohorského krajkářství. Poté byla huť po více než tři století v majetku kurfiřta, resp. saského krále. V roce 1848 byla privatizována, v letech 1873 až 1947 fungovala pod názvem Sächsische

V popředí základy hutě s pecemi a výhněmi, vpravo v pozadí je stará faktorie, hutní šenk se zvonici (dnes restaurace) a dům prubíře (dnes hotel) a dělnický domek

Kupfer- und Messingwerke F. A. Lange a poté až do likvidace v roce 1991 pod názvem VEB Blechwalzwerk Olbernhau.

Kolem roku 1550 byly nálezy měděných rud časté zejména v okolí Marienbergu nebo Annabergu. Tyto měděné kyzky obsahovaly průměrně 1 lot stříbra a 6 až 8 liber mědi na jeden cent. Tavily se většinou kolem Marienbergu, černá měď s obsahem stříbra, která při-

V popředí základy hutě, za nimi vpravo sháněcí pec, sklad měděného zboží s dnešní výstavou a panský dům neboli nová faktorie

Nový hamr zřízený roku 1986

Výstava Saigerhütte

Otevřeno: od února do prosince

Prohlídky s průvodcem: úterý–neděle a svátky vždy 9:30, 10:30, 11:30, 13:00, 14:00, 15:00 a 16:00

Vstupné: dospělí 2 eura, děti (6–16 let) 1 euro, rodinné vstupné (2 dospělí a minimálně 1 dítě) 4,50 eura

Zavřeno: 1. ledna, 24., 25. a 31. prosince

Měděný hamr

Otevřeno: březen až prosinec, úterý–neděle od 9:30 do 16:30

Vstupné: dospělí 3 eura, děti (6–16 let) 1,50 eura, rodinné vstupné (2 dospělí a minimálně 1 dítě) 6,75 eura

Kombinované vstupné pro výstavu a hamr: dospělí 4 eura, děti (6–16 let) 2 eura, rodinné vstupné (2 dospělí a minimálně 1 dítě) 9 eur

pozoruhodný relikv krušnohorského hutnictví

tom vznikala, se však zpracovávala v Grünthalu, neboť tento proces byl mnohem složitější. Uthmannové získali od saského krále Augusta privilegium, prikazující, aby i přes tehdejší dopravní problémy všichni dodávali černou měď s obsahem stříbra za pevnou cenu ke zpracování právě do Grünthalu.

Vycezození bylo jedním z nej-složitějších metalurgických procesů a vyžadovalo značné zkušenosti. Proto si majitelé personál předcházeli. Černá měď a olovo se s přídavkem dřevěného uhlí tavily ve zkujňovací peci, čímž se oxidy kovů redukovaly na kovy, a vznikly tak slitina stříbra, mědi a olova. Tato slitina se později na vycezozáací výhni při různých teplotách zase separovala, čímž vznikla měď a olovo s příměsí stříbra. Taková měď byla ještě hodně znečištěná, byla proto oxidací pražena za silného přístupu vzduchu, přičemž se vyloučily oxidy olova a mědi. V posledním kroku se pak měď zbavovala cizích příměsí, čímž pak dosáhla čistoty zhruba 98 procent.

Hut v Grünthalu byla kvalitou své produkce tak proslulá, že se tu zpracovávala i černá měď z Čech

Starý hamr se třemi různými buchary, z nichž pravý váží 300 kg a sloužil pro výrobu plechů. Oběma užšími buchary se tvarovaly mísy a hrnce.

a měď z regionu Mansfeld (východně od pohoří Harz). Vzniklá slitina olova a stříbra (surové olovo) byla ve sháněcí peci podrobena selektivní oxidaci, při níž se stříbro

od olova odloučilo. Stříbro se pak v dalším kroku rafinovalo a dosahovalo rovněž vysoké čistoty. Proces vycezození byl v 19. století nahrazen jinými technologiemi,

proto se od něj v roce 1853 upustilo i v Grünthalu.

V letech 1621 až 1825 fungovala v Grünthalu pobočka drážďanské mincovny, v níž se razily měděné mince. K hutím v roce 1684 přibyla i puškařská výroba, která byla od počátku 18. do poloviny 19. století důležitým centrem saského puškařství. Z toho základu později vznikla strojírenská výroba, která se soustředila zejména na dřevozpracující průmysl. Ovšem i samotná měď se v několika vlastních hamrech s 15 buchary zpracovávala do podoby polotovárů i hotových výrobků. V roce 1847 tu byla uvedena do provozu první válcovna.

V roce 1914 byla výroba ve starém hamru ukončena a budova postupně chátrala. V letech 1958–1961 byla přestavěna na technické muzeum. Město Olbernhau získalo v roce 1991 v souvislosti s likvidací válcovny plechu další důležité budovy, v letech 1992 až 1994 tak byly odkryty i základy hutě, zbourané roku 1952. Další budovy tohoto komplexu byly restaurovány a dnes jsou znovu využívány. V bývalém hutním šenků byl v roce 1998 zřízen

Dům prubíře – dnes hotel Saigerhütte

Domky dělníků stály přímo vedle hutě

hotel Saigerhütte, v někdejší stodole se od roku 2001 nachází dětská herna „Stockhausen“.

Kvůli utajení a složitosti procesu vycelování a s tím spojenému zvýhodnění personálu představuje hutní areál uzavřený obytný a výrobní komplex, většina budov se dochovala do dnešních dnů a září v novém lesku. Takzvaná „Dlouhá hut“ na odkrytých základech a tavicích pecích vysvětluje výrobní proces. Součástí komplexu je také sháněcí pec, stará faktorie, starý a nový hamr a hutní kovárna. O postavení a životě zdejších zaměstnanců svědčí hutní šenk, masné krámy, úřednický kuželník, sladovna, mlýn, pivovar, škola,

panský a úřednický dům i dělnické domy – vše se nachází uvnitř areálu, jenž byl obehnán zdí.

Tento komplex budov je na jedné straně skanzenem, který lze navštívit kdykoli. Je tu však též několik budov, do jejichž interiéru lze nahlédnout jen v provozních hodinách. Nejdůležitější z nich je bývalý sklad měděného zboží. V něm najdeme velice zajímavou výstavu o historii hutě v Grünthalu, která za pomoci modelů a historických exponátů názorně dokumentuje proces a jeho podmínky. Dále byste neměli vynechat návštěvu starého hamru, postaveného v roce 1537. Hamerník nám tam představí impozantní zařízení na vodní pohon,

Hlavní (západní) brána

v němž se vyráběly jak měděné plechy, tak měděné nádoby. Měděné plechy často sloužily jako střešní krytina. Našli bychom je na drážďanském kostele Frauenkirche před jeho zničením v únoru 1945, ale i na Svatoštěpánském chrámu ve Vídni nebo na katedrále Alexandra Něvského v Sofii.

Součástí muzea je i řada dalších budov, v nichž se nachází obchody, restaurace a kavárna. Toto jediné muzeum je tedy ideálním místem pro celodenní výlet, při němž si odpočínáte a zároveň se dozvíte mnoho zajímavého. V areálu se často konají i speciální akce, například Nostalgický hutnický advent, který proběhne 25. listopadu 2016

od 16 do 21 hodin a o den později od 13 do 21 hodin. Další podrobnosti budou zveřejněny na internetových stránkách muzea.

Muzeum Saigerhütte s měděným hamrem v Olbernhau-Grünthalu je jedinečnou ukázkou historického hutnictví a metalurgie barevných kovů v Evropě. Proto je také součástí nominace „Hornické kulturní krajiny Erzgebirge/Krušnohoří“ k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO.

Další informace lze nalézt na <https://www.olbernhau.de/de/denkmal-komplex-saigerhutte-olbernhau-grunthal>.

**text a foto: Ulrich Möckel
překlad: Roman Kloc**

Čtrnáct důlních pomocníků

Oltář kostela v Abertamech se soškami 14 svatých pomocníků

V Luftu č. 7/2016 referoval Josef Grimm o šťastném nalezení a navrácení dvou oltářních sošek, které byly na počátku 90. let minulého století odcizeny z kostela Čtrnácti svatých pomocníků v Abertamech. Na jeho kriminální příběh o měsíc později navázal abertamský řezbář Jiří Lain, který zavzpomínal na dobu, kdy kopie těchto dvou i dalších čtyř ukradených sošek pro kostel vlastnoručně vyřezal, aby skupina světců na oltáři byla opět úplná. Doplňme tuto vyprávění ještě o jeden postřeh – a to, jak velký význam měli Boží pomocníci pro hornictví v sousedství Abertam na Hřebečném.

Kostel v Abertamech, postave-

ný v letech 1735–1738, je zasvěcen skupině čtrnácti, až na jednu výjimku trýznivě umučených svatých, kteří žili ve druhém až čtvrtém století našeho letopočtu většinou na území Byzance. Jako skupina jedenácti mužských a tři ženských patronů uctívaných katolickou církví se však tato čtrnáctka zformovala až ve 14. století v Bavorsku, v diecézích Regensburg, Bamberg a Würzburg. Odtud se kult této skupiny přenesl do dalších německých oblastí včetně Krušnohoří, ale i do vzdálenějších končin, například Maďarska, Itálie nebo i Švédska. Už ve vrcholném středověku byly kostelů zasvěcených 14 svatým pomocníkům po Evropě

stovky, další pak přibýly po třicetileté válce. V podobnou dobu jako kostel v Abertamech byly vybudovány například kaple v Mainzu-Gonsenheimu (1729), farní kostel ve Vídni-Lichtentalu (1730) nebo barokní bazilika a poutní kostel u Bad Stafelsteinu ve Frankách (1743–1772).

Podle regensburských zvyklostí, a podobně je tomu i v Abertamech, patří do skupiny 14 svatých pomocníků tito světcí: Achatius (Achác), Aegidius (Jiljí), Barbara (Barbora), Blasius (Blažej), Christophorus (Kryštof), Cyriakus (Cyriak), Dionysius (Dionýz, Diviš), Erasmus, Eustachius (Eustach), Georg (Jiří), Katharina (Kateřina), Margareta (Markéta), Pantaleon a Vítus (Vít). Existují však i regionální varianty, například místo Aegidia může vystupovat Leonard z Limoges, místo Erasma Mikuláš z Myry nebo místo Dionýza papež Sixtus II. Světcé navíc často doplňuje Boží rodina, což je i případ Abertam.

Nový barokní katolický kostel v Abertamech byl postaven v době, kdy se na sousední Hřebečné začala opět rozmáhat těžba cínových rud. A zbožní horníci si vzali kostelní patrony často i za patrony důlních děl a dalších zařízení, která provozu dolů sloužila. Shoda je veliká: k pojmenování důlních děl posloužilo na Hřebečné minimálně devět ze čtrnácti jmen svatých pomocníků:

štola Blažej (Blasius Stolln) – nejvýznamnější štola na Hřebečné, ražena od roku 1751 z údolí Bystřice

Ústí štoly Eustach na Hřebečné

Důlní díla a zařízení na Hřebečné pojmenovaná po svatých pomocnících (podkladová mapa: www.mapy.cz)

k jámě Mauritius a dále na sever na vzdálenost přes 1,5 km,

štola Kryštof (Christoph Stolln) – štola založená na konci 16. století těsně pod pozdější jámou Mauritius, dnes prohlídkové důlní dílo; po sv. Kryštofu byla kromě toho pojmenována i jedna šachta v prostoru dnešní Červené jámy,

štola Eustach (Eustachi Stolln) – zabořené ústí této krátké štoly, z nějž stále vytéká velké množství vody, je dobře patrné v louce západně od Schnepovy pinky pod Krušnohorskou lyžařskou magistrálou,

štola Dionýz (Dionisi Stolln) – jedna z méně významných štol v prostoru mezi dolem Mauritius a Červenou jámou, její ústí je dnes v terénu již téměř neznatelné,

štola Jiří (Georg Stolln) – hlavní odvodňovací štola dolů na Přední Hřebečné, byla ražena asi od začátku 17. století do prostoru nejbohatšího zrudnění kolem dolu Červená jáma, šachta Pantaleon (Schacht Pantaleon) – šachta založená východně od pinky dolu Červená jáma, jako poslední na Přední Hřebečné byla obnovena ještě v samém závěru 18. století,

Barbořin rybník (Barbara Teich) – dnes již neexistující součást rozsáhlého důlního vodohospodářského systému na Hřebečné, nacházel se u samoty Sandighäuser severozápadně od Schnepovy pinky nad dnešní Krušnohorskou lyžařskou magistrálou,

Kateřinin rybník (Katharina Teich) – dnes již rovněž zaniklá baňská vodní nádrž, sloužila jako zásobárna vody pro cínovou huť pod dolem Mauritius postavenou ve druhé polovině 18. století, k níž od rybníka vedl vodní příkop; jméno Katharina nesla kromě toho i jedna ze šachet v místech dnešní Červené jámy,

Vítův rybník (Vitus Teich) – dnes bezvodý, ale jinak dobře dochovaný rybník, označovaný též jako Gefeller

Teich, který sloužil jako zásobárna pohonné vody pro stoupy na drcení rudy v údolí Bystřice.

Pojmenování některých z výše uvedených důlních děl (šachta Kateřina, štola Kryštof, štola Jiří) spadá už do počátečního období těžby na Hřebečné v 16. a 17. století. Tato jména byla tehdy v Krušnohoří velmi běžná a nemusí nutně souviset se čtrnáctkou svatých pomocníků, jejichž uctívání se v Abertamech patrně rozšířilo až po protireformaci v souvislosti s vybudováním nového kostela a jeho zasvěcením. Jména ostatních důlních děl a zařízení jsou naproti tomu známá až z druhé poloviny 18. století, jde přitom často o jména, s nimiž se jinak v Krušnohoří v kombinaci s důlními díly nesetkáme (Eustach, Dionýz, Pantaleon). Některá z těchto děl snad mohla existovat již dříve, ale pokud tomu tak bylo, je velmi pravděpodobné, že byla v 18. století pod vlivem kultu 14 pomocníků přejmenována. V případě štoly Blasius, u níž jako jediné známe přesný rok založení (1751), je pak souvislost zcela jednoznačná.

O tom, jak svatí pomocníci horníkům na Hřebečné pomohli, svědčí právě i štola Blasius. Po jejím vyrazení těžba cínu v dolu Mauritius prudce vzrostla, a desítkám rodin horníků z Hřebečné tak v následujícím více než půlstoletí zajistila obživu.

Michal Urban

Podzimní běžecké závody

Nejen pořadatelé letošních běžeckých závodů mohou být spokojeni, vždyť doslova masová účast dětí v žákovských kategoriích dělá radost i trenérům mládeže, pedagogům a v neposlední řadě rodičům malých sportovců. Ostatně ani ti se v mnohých případech nedají svými ratolestmi zahanbit, a stoupající tendenci účasti v kategorii dospělých tak během posledních několika let nelze přehlédnout. Hranici 300 účastníků překonaly téměř všechny podzimní krosy v regionu, v komornějším duchu se odehrává pouze nejmladší ze zdejších závodů a zároveň v mnohém specifický „Krušnej seběh“.

Na Abertamském krosu konečně závodili i Abertamští

Abertamský kros – předžákyně vyběhají na trať v délce 500 m (EN)

Týden po krosu ve Vysoké Peci, kterým seriál podzimních běžeckých závodů 3. září odstartoval, se v tradičním termínu druhého zářijového víkendu uskutečnil 21. ročník běhu pro širokou veřejnost Abertamský kros.

Nezvykle teplé a slunečné počasí přálo hojně účasti závodníků, v jejichž řadách k radosti

pořadatelů nechyběli tentokrát ani Abertamští. Trať od 200 metrů po 3 km patřily žákovským kategoriím, v nichž byla účast nevídaně vysoká. Na závěrečném úseku, tradičně obsypaném rodiči a trenéry malých běžců, jsme byli svědky dobřů do cíle s uprnutým bojovým duchem, ale i úsměvem nebo naopak slzičkami.

Nejrychlejší mladší žáci letošního Abertamského krosu (VB)

U dospělých jsme s očekáváním vyhlíželi, jestli padne traťový rekord Lukáše Bauera z roku 2011 na 8 000 m nebo Petry Novákové z roku 2014 na 4 200m. Nepadl. Vítězem letošního ročníku se stal Honza Kubíček, který na této trati zvítězil již pětkrát, a ženskou kategorii vyhrála veteránka Romana Lubinová. Ceny vítězům

předal Rudolf Höhn, olympionik z Perninku.

Občerstvení nejen pro závodníky, ale i davy přihlížejících zajistila děvčata z hotelu Sport Abertamy a tombole pro závodníky pak pan Höhn s Martinem Müllerem. Závod uspořádal Lyžařský klub Abertamy spolu s Městským úřadem Abertamy.

Eva Hejtmánková

Krušnej seběh letos nově i s kratší trasou

V sobotu 24. září se za krásného podzimního počasí konal již třetí ročník běžeckého závodu Krušnej seběh. Letos jsme chtěli nabídnout nevšední běžecký zážitek i ne tak zdatným běžcům, a tak jsme vedle trasy dlouhé 16,5 km označili také 10kilometrovou trať – „zkratku“. Ta vede převážně po původní trase a vznikla v podstatě s pomocí běžců minulých ročníků, kteří si nechtěně trať zkrátali přehlédnutím značení.

Trasa hlavního závodu vede z Horní Blatné po červené turistické značce až na Jelení vrch a zbytek z Chaloupek po trailu na pravém břehu Rolavy. A protože se nám Krušné hory líbí takové, jaké

jsou, trať jsme nijak nečistili, nepřikrášlovali ani nezjednodušovali. Zůstala taková, jaká je celý rok – visící větve, husté houštiny až nad hlavu, stromy přes cestu, louže, tráva, šišky, kořeny, mokré kameny, bažiny, potoky...

Na start se postavilo 37 odvážných běžců a všichni doběhli do cíle, i když se nám opět stalo, že několik borců špatně odbočilo. Letos ovšem ne vlastní vinou – někdo nám na křižovatce nad chaloupeckým údolím předělal značení, jež jsme připravili den předem. Marcebila ať ho potrestá.

V cíli na všechny čekalo již tradiční občerstvení ve formě doma

I na trase Krušného seběhu se občas se musí běžet do kopce (HK)

přilákaly stovky sportovců

Originální medaile pro účastníky Krušnýho seběhu (HK)

napečených povidlových a tvarohových buchet včetně výborného makovo-višňového štrúdlu. Pro ty nejlepší jsme měli připravené diplomy a hodnotné ceny od firmy WITTE Automotive, které tímto děkujeme.

Jsm rádi za pozitivní reakce, úsměvy závodníků v cíli a slova uznání, i přes zablácené oblečení a vyčerpání. Dodávají nám energii a motivaci pro organizaci dalších ročníků. Budeme se těšit, tentokrát na jaře 2017, protože na podzimní

termíny nedostaneme povolení od správce lesa kvůli plašení zvěře. Výsledky a fotogalerii najdete na našich internetových stránkách wbt.estranky.cz.

**Ondřej Schütze,
WITTE Bike Team**

Běh okolo Panoramy v Jáchymově se konal už pošedesáté!

Rekordman trati hlavního závodu Karel Hellmich z Jáchymova (VM)

Přes nepříznivou předpověď počasí překonal počet závodníků všechna očekávání – na start se jich ve 21 kategoriích postavilo rekordních 298. Početně nejsilnější dětské kategorie naštěstí závodily v suchu a hustší déšť nakonec pokropil jen vyhlášení vítězů v kategoriích dospělých.

Moderovali akce se letos opět ujal Olda Dvořák, trenér karlovarského Triatletu, jenž jako vždy zasvěceně informoval o startu každé kategorie, účastnících i favoritech. Z osobností, které letos „Panoramu“ poctily svou přítomností, se na start závodu postavil pouze karlovarský primátor Petr Kulhánek. Nezávodící doprovod

Doběh předžáků do cíle (JM)

svým dětem dělal loňský vítěz, český reprezentant v běhu na lyžích Lukáš Bauer, stejně jako jáchymovský Karel Hellmich – dlouholetý držitel dosud nepřekonaného traťového rekordu v hlavním závodě mužů, kterým je neuvěřitelný čas 23 minut a 37 sekund.

Trať hlavního závodu mužů prolétl nejrychleji Jan Krupička z TJ

Ostrov (26:17 min), v ženské kategorii zvítězila Martina Stehlíková ze SOHV Abertamy (14:06 min).

I letos zaslouží velký dík pořadatelský tým, který s mnoha nováčky a početně poněkud oslabenou sestavou zvládl obsloužit rekordní počet účastníků na jedničku.

Michal Ficenec

Další z tradičních přespolních běhů – Nejdecký kros – se konal druhou říjnovou sobotu a obdobně jako Běh okolo Panoramy jej provázelo podzimní sychravé počasí. Zejména při přípravě tratí a prostoru cíle a startu organizátoři déšť nešetřili, na samotné závody se naštěstí počasí umoudřilo, mraky se občas roztrhaly a sem tam i sluníčko vysvitlo. Již podle předem zaslaných přihlášek bylo zřejmé, že letošní účast bude rekordní. Na-

konec se závodu účastnilo více než 300 běžců všech věkových kategorií. Dosavadní rekord tak byl překonán o téměř sto účastníků.

Závodu se zúčastnili borci z domácího TJ Radon Vysoká Pec a také z klubů LK Nové Hamry, Triatlet Karlovy Vary, LK Slovan K. Vary, LK Jasan Aš a mnohé další běžkyně a běžci. Na startu nejdelší trati (8,6 km) se objevil i úspěšný reprezentant v běhu na lyžích Lukáš Bauer. Z domácího

Nejdecký kros ozdobila rekordní účast

Start nejmladších zákyň na Nejdeckém krosu (VB)

Pozdější vítěz závodu na 8,6 km Lukáš Bauer v závěsu za Janem Krupičkou (VB)

Radonu nám radost udělala zejména Karča Měchurová, která byla těsně „pod bednou“ na čtvrtém místě, a vytáhl se i předseda Šemík, který vybojoval dokonce místo třetí. Ale i ostatní Radoňáci bojovali se soupeři a trati statečně a nijak se výsledkově neztratili. Stejně jako v dalších závodech krajského poháru lyžařů-běžců v přespolním běhu, kterého se letos účastníme.

Závod by se nepodařilo zorganizovat bez vydatné pomoci rodičů a příznivců klubu, kterým tímto

velice děkujeme. Finančně a materiálně závod podpořily Karlovarský kraj – projekt Živý kraj, Müller Production, Karel Vít – Restaurace Kukačka (díky moc za čaj a za koblížky) a Amer Sports – Salomon. Pořádání závodu by nebylo možné bez dlouhodobé podpory sponzorů klubu – města Nejdek, obce Vysoká Pec a podniku Lesy ČR. Všem sponzorům děkujeme a těšíme se na další spolupráci.

**Jakub Šebesta,
TJ Radon Vysoká Pec**

Blaťák letos ve znamení plnoletosti

Nejmenší běžci závodí v okolí hornoblatenského hřiště (VB)

Starší už bojují ve stoupání na Blatenský vrch (VB)

Osmnáct let – takové jubileum oslavil letos Běh na Blatenský vrch, který se tradičně koná v den státního svátku 28. října. S plnoletostí jej na zkušenou poslali i jeho zakladatelé a pořadatelé předchozích 17 ročníků Jirka Kupilík s rodinou a organizaci závodu poprvé přenechali plně do režie lyžařského klubu Slovan Karlovy Vary.

Na startovní čáru se postavilo 323 závodníků, což je o 40 více než v minulém roce, absolutní účastnický rekord nicméně překonán nebyl. Zajímavostí Blaťáku je nejen každoroční hojná účast sportovních klubů ze vzdálenějších koutů naší země (Plzeň, Praha, Bilina atd.), ale také nepřehlédnutelné zastoupení několika oddílů ze sousedního Saska.

Nejmenší děti absolvovaly svůj závod tradičně na fotbalovém hřišti a v jeho bezprostředním okolí, na vrchol Blatenského vrchu se posléze vydali ve dvou vlnách závodníci od kategorie mladších žáčků až po veterány. Stoupání na „Blaťák“, pyšníci se nově opravenou rozhlednou, důkladně prověřilo kvality všech závodníků, od těch největších hvězd (Jan Kubiček, Martin Jakš, Petra Nováková) přes mladé sportovní naděje až po sváteční běžce a veterány. Přes účast špičky českého běžeckého lyžování zůstaly traťové rekordy nepokřeny. Nejrychlejší žena Petra Nováková zaostala o 24 vteřin za svým maximem a ani vítězi mužské kategorie Martinu Jakšovi se nepodařilo překonat absolutně nejrychlejší čas

Nejrychlejší ze všech zdolal letošní Blaťák lyžař Martin Jakš (VB)

trati (7:29), který před 13 lety zaběhl Roman Skalský.

Blaťák byl i letos posledním závodem krajského poháru lyžařů-běžců, vypisovaného pro žákovské kategorie. Nejúspěšnější záčci se tak mohli radovat hned ze dvou ocenění – společně s ostatními v individuálním závodě a posléze i z umístění v seriálu podzimních

krosů. Mnozí z nich se už jistě těší na další sportovní zápolení, která se na přelomu roku přesunou do bílé stopy.

**Eva Nduwimana
foto: Václav Bešta (VB),
Václav Matoušek (VM),
Jana Matoušková (JM),
Jana Kalivodová (JK),
Eva Nduwimana (EN)**

Ježíškovy vánoční trhy

Druhá adventní sobota na Božím Daru už tradičně patří Ježíškovým vánočním trhům. Třetího prosince se na vás od 10 hodin budou těšit řemeslníci z Krušných hor. Každý rok máme tu čest představit nové, šikovné a pracovitě umělce, kteří se nebojí jít s kůží a výrobky na trh. A s pýchou sledujeme, jak se ti, kteří se každoročně na naše trhy vracejí, zdokonalují a profesionalizují.

Třeba bylinkářka Katka, která se s Krušnohorskou apatykou přestěhovala do jáchymovské lékárny, v jejímž portále svítí světýlkem naděje permoník už od dob lékárníka Agricoly. Tam prodává nejen své bylinné produkty, ale i patchwork pro radost od Martiny Góčové nebo práci pana Románka Nepožítka, který se kromě sbírání starých ski, saní a motocyklů věnuje i výrobě ze dřeva a kůže. Ti všichni a třeba také Květiny od Martiny přijedou i letos. Truhlářský mistr Antonín Dorazin už je v kraji znám svými úžasnými vyřezávanými medvědy, sovami či myšáky. Jeho práce zdobí nejednu zahradu i interiér.

Asi jste z článku vycítili, že trhy pro nás nejsou každoročním byznysem, ale hlavně a především srdeční záležitostí. Jsou adventním setkáním přátel, kteří se znají skrze svou práci, kteří si mají co říci a mají co předat. Kéž každý z vás, návštěvníků, u nás najde radost a pohodu, s jakou my trhy pro vás otvíráme!

na viděnou s vámi na Božím Daru 3. prosince se těší Chytrá paní a město Boží Dar a jeho kulturní a sportovní komise

Hon na ducha Prducha

Už pošesté nám duch Prduch zmizel! Slyšeli jsme ho, viděli na dálku, ale nechytli. Děkujeme všem více než třem stovkám dětí a rodičů za účast a plnění Prduchových přetěžkých disciplín. Váš počet byl letos rekordní. Velký díky patří naší strašidelné božidarské četě a také městu Boží Dar a Horské službě Boží Dar / Klínovec za podporu. Příští rok pro vás akci opět vylepšíme.

Sbírka na opravu kostela na Božím Daru

Město Boží Dar uspořádalo finanční sbírku na opravu kostela sv. Anny. K této veřejné sbírce, na kterou vydal Krajský úřad Karlovarského kraje osvědčení č. j. 1698/FI/16, je otevřen zvláštní bankovní účet číslo 115-262370247/0100 (IBAN CZ0401000001150262370247) vedený u Komerční banky, a.s. Sbírka s názvem „Rekonstrukce a opravy kostela sv. Anny v Božím Daru“ je otevřena od 1. 7. 2016 na dobu neurčitou. Finanční příspěvky lze i vložit do sbírkové pokladničky před objektem kostela sv. Anny.

Myslivecký ples s bohatou tombolou

Myslivecký ples má na Božím Daru svoji tradici. Letos vás zveme 19. listopadu od 20 hodin do hotelu Praha, kde k tanci a poslechu zahrají kapely Ještěřice z Nejdku a Fernetik z Andělské Hory. A co by byl ples bez dobrého jídla a zvěřiny (sika, divoké prase, bažant a další) pro šťastné výherce tomboly? Vstupenky si můžete zakoupit v Infocentru Boží Dar, případně v termínu plesu přímo v hotelu.

Nedávno jsme získali recept na hustou zelnou polévku, jež bývala ve zdejší kraji hlavním pokrmem a často se vařila. Je to starší recept od našich předků. Náš kraj byl totiž oblastí, kde se kdysi dávno také pěstovalo hlávkové zelí, brambory i cibule... Se žáky SOŠ a SOU Nejdek objevujeme původní recepty, převažujeme je, ověřujeme a někdy doporučujeme k vyzkoušení – více na www.sosnejdek.cz.

Suroviny

500 g prorostlého bůčku nakrájet na kostky, 500 g uzeného masa nakrájet také na kostky, 1 hlávka nakrájeného zelí, 2 větší cibule nadrobno nasekané, vepřové sádlo nebo máslo, 3 až 5 lojovatých brambor (varný typ AB) nakrájet na kostky, kmín, sůl, celý pepř, nové koření, bobkový list, popřípadě ocet (podle chuti), 2 vrchovaté lžíce hladké mouky na zahuštění.

Postup

Velkou pevnou cibuli si nasekáme (zkuste vychlazenou, aby moc nedráždila vaše oči), mezitím si rozehríváme pánev na vyšší teplotu a za stálého míchání orestujeme cibulku na másle nebo sádle dozlatova. Dříve se svítilo svíčkami, proto si vyzkoušejte, že silice cibule v očích tolik nepálí, když hoří poblíž prkénka svíčka. Ve vhodnou chvíli k zlaté cibulce přidáme na kostky nakrájený bůček a znovu jej restujeme za vyšší teploty. Přidáme sůl, pepř, nové koření, bobkový list a zalijeme vodou. Obsah hrnce teď budeme dusit, dokud maso částečně nezměkne. Po nějaké době přidáme nakrouhané a nasekané zelí a kostičky uzeného masa. Dusíme pod pokličkou a občas promícháme vařečkou. Brambory nakrájené na kostky si uvaříme odděleně v osolené vodě s kmínem, budeme je potom při-

dávat do polévky (i s osolenou vodou). Nakonec polévku zahustíme buď klasickou zásmazkou (tuk a hladká mouka na mírném plameni), nebo záklehtkou (lžíci hladké mouky rozmíchané ve 100 ml vody povaříme za stálého míchání; hrudkám se vyhneme,

když směs přelijete přes cedník). Polévku necháme v hrnci dobře provařit a před koncem ještě dochutíme.

za tým učitelů

SOŠ a SOU Nejdek

Josef Dvořáček a Eva Joklová

foto: Josef Dvořáček

Čas neúprosně odměřuje a je tu listopad, předposlední měsíc roku. Podzim se pomalu dostal do své druhé poloviny a právě na podzimní kouzlo, které dělá podzim podzimem, se nyní zaměřím.

K meteorologii patří i obor fenologie zaměřený na rostliny a jejich vegetační vývoj. Tento rok bude z hlediska fenologie zvláštní neobvykle dlouhou dobou, kdy zůstává listí na stromech. Vezmu například třešeň, jež zpravidla shazuje listí okolo první dekády října. Že ovšem měla poslední říjnový den na stromě 40 % listí, to v záznamech ještě nemám. Bříza obvykle opadá do druhé dekády října, ale letos na konci měsíce zůstalo na stromech ještě 35 % listí, 55 % zeleného listí bylo i na olších a mohl bych dále pokračovat. Tím se tato vegetační sezona řadí k jedné z nejdelších za posledních 15 let.

Není bez zajímavosti ani oblast barevnosti listí. Letošní rok to tak

trochu „odfláknul“. Velice pestré zbarvení bývá například u javoru, a to i na jednom kmeni. Od žluté přes oranžovou až po hnědou a přitom jsou ty barvy velmi výrazné. Letos tento druh barevnosti příliš neoplývá.

Podíváme-li se po příčině výše popisovaných zvláštností, tak hlavním jmenovatelem je velmi teplé září, zvláště výrazně první a druhá dekáda. Stromy braly tuto skutečnost za vrchol léta a opomněly rozvíjet ukončovací vegetační činnost včetně té nejdůležitější, tvorby pupenů. Ta je hlavní příčinou opadu listí, nikoliv řada mrazivých rán. Na větvičce se vyvine postupně pupen, zárodek budoucího listu, a tím se ulomí list nynější, starý.

Podzim

Navíc kratší doba vývoje pupenu ovlivnila již zmiňovanou barevnost jednotlivých druhů dřevin.

Pokud se podíváme na vývoj teplot, bylo září u nás na západě a jinde v Krušnohoří nejteplejším měsícem tohoto roku. Odchylka byla v některých dnech až 4,5 °C do plusu od běžného normálu, 12. září bylo 29,3 °C a k tropické teplotě chybělo velmi málo. Noci byly sice chladnější, přesto se voda v přírodě prohřála až na 22 °C. Postupně se v noci dále ochlazovalo a od 20. září bylo pět přízemních mrazíků. Tyto vysoké teploty a málo vláhly zcela zastavily do té doby tak slibnou houbařskou sezonu. Navíc září mělo nejstálější počasí za prvních devět měsíců. Oproti tomu říjen byl za celý tento rok jediným měsícem, který byl v normálu, i když v některých dnech spíše připomínal listopad. Nad 1 050 metrů nad mořem občas

ležel i sníh a teploty v podhůří vystupovaly od 5. do 10. října na +6 až +8,1 °C, což jsou hodnoty odpovídající listopadu. V říjnu bylo hodně srážek, a tak se povrchové vody vyrovnaly a dostaly na normál. Spodní vody začaly od poloviny měsíce opatrně stoupat také. Před zimou jsou to velice důležité věci právě pro vodohospodáře. Pakliže půda zamrzne a napadne sníh, je velice ztížena nebo místy zastavena schopnost půdy se nasýtit a srážky stékají po povrchu, než dojde k rozmrazení půdy úplně. Rok 1976 byl v tomto ohledu velice nepříznivý, půda zamrzla ve třetí dekádě října, v listopadu napadl sníh, bylo ho až do jara poměrně hodně, přesto ti, co měli mělčí studny, byli po větší část zimy bez vody nebo na minimu.

A nyní mi dovoluť vyjádřit se k jednomu folkloru, a tím jsou již od srpna různými médii se šířící in-

formace o letošní velmi kruté zimě. Místy je tato „sibiřská“ zima nazývaná opravdovými fajnšmekry jako „apokalyptická“. Tyto předpovědi jsou velice zavádějící právě kvůli jejich načasování. Těžko lze okolo 25. srpna říci, jaká bude zima jako celek, pokud nezačal ani podzim. Přátelé, nenechte se prosím strašit! Ani já nejsem ředitel zeměkoule, abych věděl s přesností, jaká ta letošní zima opravdu bude, a to jsem u počasí už 41 let. Ano, též se snažím čas od času předpovědět charakter a náčrt zimy, ale jak bude například okolo 10. ledna příštího roku, to opravdu nevím!

Z pozorování 31 přírodnin (cibule, jeřabiny, včely, mravenci, ptáci atd.) mohu říct, že ta letošní zima se nejvíc přiblíží našemu normálu. Srážkově bude nejbohatší z posledních čtyř minulých, teplotně pak nejbližší normálu, a tím z nich nejchladnější. Stabilnější sněhová pokrývka bude ležet nad 800 m n. m., ale sníh si užijí i v Poohří. Opět zdůrazňuji, že

jsme jako kraj nejbližší k oceánu (Severní moře či Biskajský záliv), tudíž u nás bývá zima dynamická, plná zvrátů od studenějších sněhových dnů po dny, kdy je na stráních více trávy a krtinců nežli sněhu. Už v listopadu se okolo druhé dekády sníh dostane do středních poloh a v dalších dnech se nám bude připomínat častěji i v nižších polohách.

Vánoce jsou kategorií sama o sobě a obzvláště v posledních šesti letech. Navíc jsou spojené s již dávno známým „Na Adama a Evu čekej oblevu“. Přesto si myslím, že pro majitele sjezdovek nebude letos tak nadlidský úkol vytvořit potřebné zasněžení sjezdových tratí. Nakonec ale až okolo března budeme moci posoudit skutečnost. Přesto všem přeji, aby si zimu užili přesně podle svého, někdo u knížky, televize či jinde v teple a těm ostatním ať opět bere dech krása zasněžených horských scénérií.

**váš větropravec
Rudolf Kovařík**

Uléhající rychtář jednoho krušnohorského městečka si, jak jinak, vnášel své denní starosti i do postele. To, co ho však potkalo dnes, bylo zcela absurdní. Byla to zpráva z kraje o astronomickém zvýšení dotací Evropské unie pro jeho městečko. Okamžitě volal zpět, pak na ministerstva i na Úřad vlády. Marně, je to rozhodnutí EU a ta se nemylí. Pomocí tlumočnicka volal až do Bruselu, leč opět marně. Befel je befel a přes befel se nekálí. Poskytnutá hvězdná eura musí být účelně vynaložena do konce roku 2020.

Občanku, rychtářičku, co teď? Jenom penále za nesplnění představovalo deset běžných obecních rozpočtů. Dosavadní „potíže růstu“ pod heslem „nejsou peníze“ se náhle mění na „katastrofální potíže růstu“ pod heslem „za co ty peníze utratíme?“.

Leč rychtář, muž činu, svolal své konšely a začali plánovat:

Fotbalový stadion pro 50 000 diváků je naprostá nezbytnost. Jak jsme ten obecní přebor mohli hrát celé roky na tom krcálku u rybníka?

Letiště Václava Havla přemístíme k nám, aby se naši občané nemuseli s odlety trmácet až do Prahy. Tam necháme jen filiálku.

Vřídelní pramen bude nerezovým potrubím veden z Karlových Varů přímo na naše náměstí, kde bude postavena mohutná kašna ve tvaru půllitru.

Dalším potrubím, až z Plzně, sem bude téci plzeňská dvanáctka, pro niž bude rovněž postavena mohutná kašna, tentokrát ve tvaru lázeňského picího kelímku.

Za zcela nezbytné považujeme výstavbu metra s hlavním nádražím přesně pod naší převislou skálou. Spoje do Johannu, Přebuze, Jelení, Chaloupek, Merklína nebo Vejprtu budou jezdit každých deset minut a ve dnech růstu hub a borůvek každých pět minut.

Vlaky budou zahrnovat vždy jeden seznamovací vagon pro milonáře a bezdomovce.

Vzhledem k dalším peněžním přebytkům rozhodlo se prozřetelné městské zastupitelstvo plně financovat kanál Odry – Labe – Rolava – Rýn – Dunaj, který poteče přes náměstí Karla IV. a bude otevřen na počest výročí jeho osmistého narození.

Do dalšího bodu byly zařazeny různé návrhy menšího významu jako:

Postavení domu s pečovatelskou službou s názvem Matyáš

Chybička se vloudila

de luxe speciálně pro vysloužilé vysloužilce z oblasti politiky, sportu a byznysu;

Malé kryté koupaliště s bazénkem 500 x 300 m rovnou pod vysloužilým továrním komínem jako skokanskou věžičkou;

Přehlídkové náměstí pro konání vojenských přehlídek pěchoty, tanků a kosmických raket;

Jednomyslně byl přijat návrh na výstavbu veřejného domu, který naše městečko dlouhodobě postrádá. Vybavení pochopitelně dle přání, od standardu až po „all inclusive“. Pečovatelky jsou projektovány jako robotické

sexomanky s libovolným nastavením všech funkcí.

Naproti tomu byl zamítnut návrh na přemístění Panamského průplavu do Krušných hor, protože zdymadla ani jiná madla se sem nehodí.

Když se náhle rychtář probudil a vzpomněl na svůj sen, velice se polekal, ale vzápětí zavolal sekretářku a všechny požadavky jí pečlivě nadiktoval. Místům vyšším a nejvyšším byly předány jako zcela nezbytné pro rozvoj našeho města a okolí.

**v úctě sklon
Hanuš Hron**

Křest knihy Jáchymov – Joachimsthal

V Královské mincovně Jáchymov se v sobotu 26. listopadu od 16 hodin uskuteční slavnostní křest limitované tištěné edice autorského díla Jana Hlouška: Jáchymov – Joachimsthal, věnovaného tomuto horskému skvostu, jeho obyvatelům a všem jeho obdivovatelům. Při této příležitosti udělí starosta města Jáchymov Bronislav Grulich Janu Hlouškovi, in memoriam, čestné občanství za jeho celoživotní práci úzce spjatou s Údolím svatého Jáchyma, zejména v oboru mineralogie. Záštitu nad křtem převzal senátor České republiky Jan Horník, patrony knihy budou Bronislav Grulich, Michal Urban a František Veselovský, slavnostní křest povede Jakub Plášil a svou hrou na citeru doprovodí Michal Müller. Akce se koná za vstřícné spolupráce Muzea Karlovy Vary a města Jáchymov a za velkorysé podpory Nadace St. Joachim. Více na www.jachymov-joachimsthal.cz.

(red)

AQUA
CENTRUM
AGRICOLA

AQUACENTRUM AGRICOLA SPORT & RELAX & WELLNESS

Moderní centrum vodních radovánek v srdci Krušných hor
Vás zve k návštěvě.

- krytý bazén 25 m
- dětský bazének s vodopádem
- Kneippův chodník
- tobogán
- finská sauna, infrasauna a parní box
- whirlpool
- letní terasa s lehátky
- wellness procedury
- suché uhlíkové koupele
- radonové koupele
- relaxační masáže
- parafinové zábaly
- Pilates, Bosu, Aquafitness
- Nordic Walking
- solná jeskyně
- kryokabina
- fitness a solárium
- kadeřnictví
- kosmetika
- kavárna

LÉČEBNÉ LÁZNĚ
JÁCHYMOV

LÁZEŇSKÉ CENTRUM AGRICOLA
T. G. Masaryka 403 | 362 51 Jáchymov
tel.: +420 353 836 000
e-mail: agricola@laznejachymov.cz

HOTEL & RELAX RESORT
JACHYMOV

www.aquajachymov.cz

www.laznejachymov.cz

www.resortjachymov.cz

Adventní setkání V KRUŠNÝCH HORÁCH

Užijte si s námi tu pravou adventní atmosféru při rozsvícení vánočního stromu na božidarském náměstí

Boží Dar, neděle od 17 hodin

K pohodě přispějí

- stánky s ochutnávkou vánočního cukroví a tradičních saských štol
- horké nápoje pro zahřátí
- ukázka kovářského a cukrářského řemesla a zdobených perníčků
- české a německé vánoční koledy v podání skupiny ALBUM
- vánoční ozdoba z malých řemeslných dílen pro každého návštěvníka jako dárek

Vše je díky finanční podpoře Evropské unie v rámci Fondu malých projektů zdarma!

Evropská unie, Evropský
fond pro regionální rozvoj

Ministerstvo regionálního
rozvoje ČR

Ministerstvo kultury ČR

Ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy ČR

Ministerstvo zdravotnictví ČR

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Ministerstvo zemědělství ČR

Ministerstvo životního prostředí ČR

Ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy ČR

více informací na www.klubkrusnychhor.cz a www.bozidar.cz

Město Boží Dar vás zve na

JEŽÍŠKOVY VÁNOČNÍ TRHY

3. 12. 2016 (10-17)

NOVĚ OTEVŘENO

OČNÍ OPTIKA
Marketa Tomková

Měření zraku
Aplikace kontaktních čoček

Dětské, sportovní, sluneční (dioptrické),
dioptrické brýle

T. G. Masaryka 24/52 (na náměstí)
Loket 357 33

+420 799 516 695
optika-tomkova@seznam.cz
www.optika-tomkova.cz

facebook

LESY JÁCHYMOV
PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

SPRÁVA LESŮ
MĚSTA JÁCHYMOVA

MYSLIVOST

❖ *poplatkový lov jelení zvěře*

NÁKUP A PRODEJ DŘEVA

PILAŘSKÁ VÝROBA

❖ *certifikované stavební řezivo*

❖ *paletové přílezy*

❖ *řezání střešních krovů na zakázku
do délky 10,5 m*

❖ *pořez na zakázku*

MĚSTSKÉ LESY, Mathesiova 209, 362 51 JÁCHYMOV
tel.: **353 811 211**, fax: **353 811 221**

STŘEDISKO PILAŘSKÉHO PROVOZU
Dvořákova 999, tel.: **731 111 784**

HORSKÝ STATEK
ABERTAMY s. r. o.

vás zve k nákupu vlastních farmářských
produktů a výrobků do prodejny
v Abertamech, Farní 28

Nabízíme
sýry z ovčího, koziho a kravského mléka,
mezi nimiž jsou výrobky oceněné jako
regionální potravina a biopotravina roku,
lahvové vysokotučné
kravské mléko, máslo
a také čerstvé hovězí,
vepřové a jehněčí maso
z vlastního chovu.

Otevírací doba: pondělí až čtvrtek 11-16, pátek a sobota 8-17, neděle 10-16
Tel: 602 455 329 / e-mail: vlasta.jerabkova@farmazvirat.cz

Reprezentativní
prodejna bylinných a
řemeslných výrobků
Krušných hor

www.krusnohorskaopatyka.cz

nám. Republiky 131
Jáchymov

Po - Pá 10.00 - 18.00
So 09.00 - 12.00

KOMINICTVÍ *Kruták*

Tel.: 608 318 420

E-mail: kominy@2jk.cz

- ČIŠTĚNÍ
- VLOŽKOVÁNÍ
- PORADENSTVÍ
- OPRAVY KOMÍNŮ
- POVINNÉ KONTROLY

apartmány ENGADIN

APARTMÁNY NA BOŽÍM DARU

BOŽÍ MÍSTO PRO SPORTOVCE

PRVOTŘÍDNÍ ZÁZEMÍ PRO KVALITNÍ TRÉNINK

- pro jednotlivce i velké týmy
- profesionály i rekreační sportovce
- trénink a relaxace ve vysoké nadmořské výšce

CYKLISTIKA • BĚŽECKÉ LYŽOVÁNÍ • BĚH

RELAXACE • REGENERACE

HORSKÁ CYKLISTIKA • SKIALPY • SJEZDOVÉ LYŽOVÁNÍ

VYMĚŇTE BRÝLE

DIOPTICKÉ **ZA SLUNEČNÍ**

K laserové operaci očí luxusní sluneční brýle ZDARMA.

- Odstranění dioptrií laserem
- Operace šedého zákalu femtosekundovým laserem
- Operace zeleného zákalu
- Implantace nitroočních čoček
- Léčba sítnice
- Operace rohovky
- Estetické oční zákroky

VŠECHNY OČNÍ OPERACE NYNÍ I NA SPLÁTKY!

OČNÍ KLINIKA NEMOS

telefon: 733 594 993
www.ocnimpc.cz
www.facebook.com/ocnimpc

Výstava Abertamské rukavičkářství
Ausstellung Aberthamer Handschuhmacherei

9.7., *23.7., 6.8., *20.8., 3.9., *17.9., 8.10., *22.10., 5.11., *19.11., 3.12., *17.12.2016

13:00 - 17:00

* Ukázky výroby rukavic / Handschuhherzeugungsvorführungen

Městský úřad Abertamy / Gemeindeamt Abertham

Skupiny i mimo otevírací hodiny po předchozí dohodě na:
Gruppen auch ausserhalb der Öffnungszeiten nach vorheriger Absprache unter:
728 550 146, rudalo@seznam.cz

TRUHLÁŘSTVÍ DORAZIN ABERTAMY

Vám nabízí

Srubový nábytek a dřevostavby z kulatiny

Novinka – řezba motorovou pilou

www.truhlarstvi-dorazin.cz

Kontakt:

Sokolská 406

362 35 Abertamy

tel.: +420 725 891 545

e-mail: dorazin.truhlarstvi@seznam.cz

Darujte pololetní předplatné
MĚSÍČNÍK KRUŠNÉ HORY - ZÁPAD
Za 300 Kč každý měsíc
PROSINEC až KVĚTEN
barevné svědectví z Krušných hor a okolí
poštou na doručovací adresu v ČR
Objednávky pro Vaše blízké zašlete:
herzgebirgeluft@seznam.cz

KRUŠNOHORSKÝ LUFT o.p.s.
Komenského 299, 362 37 Horní Blatná

Takto vypadala účetní uzávěrka před 6000 lety.
To by dnes asi neprošlo.

Účetní a daňová kancelář Věry Malimánkové
Vám zpracuje účetnictví, daně a mzdy tak,
aby to prošlo!

Věra Malimánková
II. odboje 194, Horní Blatná
353 541 771; 728 479 709; vm@fias.cz

TRUHLÁRNA KAŠPAR.CZ – NEJSME PLÁTCI DPH
VYRÁBÍ: OKNA, DVEŘE, ZÁRUBNĚ, SCHODY, NÁBYTEK AJ.
MOŽNOST POREZU VLASTNÍ KULATINY
MEINLOVA 188, PERNINK, T-353 892 383 • M-723 331 711